Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

…1921 оной …абрин 21-hээ гарана | № 232 (14252) | 1973 оной октябриин 2, вторник | Сэн 2 мүнгэн

А. Н. КОСЫГИН ЮГОСЛАВИДА

САРАЕВО. (ТАСС-ай тусхай корр). Босниин ба Герцеговинын Социалис Республикын ниислэл Сараево хото Югославиин эгээл үзэсхэлэн hайхан хотонуудай нэгэниинь юм. Тэрэнэй олон кварталнууд 500-гаад жэлэй турша соо хариин гүрэнүүдэй дарлалта мүлжэлгэ доро байhан Босниин ба Герцеговинын түүхэ тухай хөөрэнэ.

А. Н. Косыгин болон тэрээнтэй хамта ябаhан хүнүүд сентябриин 29-дэ эндэ ерэжэ, хотын шэнэ барилгануудай районтой танилсаhан байна.

Город соогуур ябажа харалhанайнгаа hүүлээр А. Н. Косыгин «Энергоинвест» гэжэ нэгэдэлэй захиргаанай түбтэ хүрэбэ. Тодорхойлон хэлэхэдэ, нефтиин промышленностьдэ, хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ трансформаторна подстанцинуудые, мүн боксит ба бусад зүйлнүүдые тус нэгэдэл Советскэ Союзда эльгээдэг. Нёдондо жэл баталагдаhан хэлсээнэй ёhoop, Советскэ Союз Югославида баригдажа байhан шэнэ заводуудта техническэ түхеэрэлгэнүүдые эльгээнэ.

А. Н. Косыгин болон тэрээнтэй хамта ябаhан хүнүүд «Энергоинвестын» бүридэлдэ ородог электро-түхеэрэлгэнүүдэй заводто хүрэбэ.

СОЦИАЛИС УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

Горьковскэ область

Горьковско областиин хүдөө ажахын ажалшад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, таряан ажалай продукт үйлэдбэрилгые, бэлэдхэлгые ехэдхэхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсон, ороohoто ургамалнуудай үндэр баян ургаса абажа, таряа гүрэндэ худалдаха талаар абаhан уялгануудаа үлүүлэн дүүргээ. Колхоз, совхозууд 316 мянган тонно гэхэ гү, али арадай ажахын түсэбhөө hyраггүй ехэ таряа бэлэдхэлэй пунктнуудта тушааhан байна. Эдеэ хоолой ба тэжээлэй ургамалнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдээ.

Таряа гүрэндэ худалдалга үргэлжэлhөөр.

Мордвагай АССР

Мордвагай АССР-эй хүдөө ажахын ажалшад түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсон, үндэр баян ургаса ургуулжа, хартаабха гүрэндэ худалдаха уялгаяа дүүргэбэ. 250 мянган тонно хартаабха бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаагдаа. Оронойнгоо хото городуудые, промышленна түбүүдые хартаабхаар хангаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ.

Хартаабха гүрэндэ худалдалга үргэлжэлhөөр.

Хото городуудай, худэлмэришэнэй hууринуудай ажалшад, промышленна предприятинуудай, транспортын эмхинүүдэй коллективүүд хартаабха малтахадань, хүдөөгэй ажалшадта ехэ туhа хүргэбэ.

БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНДЭ ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

ТАРЯА ТУШААЛГА ТҮЛЭГ ДУНДАА...

Буряадай АССР-эй статистическэ управлениин үгэhэн тоо баримтануудые харахада, 1973 оной сентябриин 25-най мэдээгээр, республикын колхоз, совхозууд Эхэ орондоо 27306 тонно таряа тушаажа, түсэбөө 3 процент дүүргэбэ. Энээнhээ гадна 1673 тонно ороohо тушаажа, гүрэнhөө зээлеэр абаhанаа бусаагаа.

Таряа тушааха талаар Хяагтын, Загарайн, Түнхэнэй аймагуудай ажахынууд эрхимлэжэ ябана. Жэшээлбэл, Хяагтын аймаг бүхыдөө 2890 тонно ороohо худалдажа, түсэбөө 18 процент дүүргэбэ. Тиихэдэ Загарайн аймаг 21 процент бэелүүлээ.

Эдэ үдэрнүүдтэ Бэшүүрэй, Баргажанай, Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Хурамхаанай, Прибайкалиин аймагуудай ажахынууд Эхэ оронойнгоо амбаарта шэнэ ургасынгаа дээжэ тушаажа захалаа.

ҺААЛИШАД

Үлөөгүүр эртэ Улаан-Оронгосхоной ута үйлсын нэгэ гэрhээ табан хүн — дүрбэн басаган(?), нэгэ эрэ хүн гараад, hаалиин фермэ тээшэ ябашана. Тэдэнэй дундахи маряагар наhажаал эхэнэрынь Анфисия Фоминична Точилина, нүгөөдэ дүрбэниинь тэрэнэй үхибүүд — Тамара, Людмила, Ульяна, Алексей гэжэ болоно.

Манай Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозой түбэй hаалиин фермэдэ булта hаалишанаар хүдэлдэг юм. «Манай фермын малшадай хахадынь Точилинтан юм» гэжэ эндэхи зон хөөрэлдэдэг. Тэрэнь зүйтэйл ха. Точилинанай зуртаан хүн энэ фермэдэ hаалишад, малшад хүдэлнэ.

—Бидэ 1970 ондо гэр бүлөөрөө Татарай АССР-hээ нүүжэ ерээ hэмди. Гэр бүлөөрөө арбан үхибүүдтэйбди. Намайе «Эхэ геройн» үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө хүм. Мүнөө үхибүүднай томо болоно, булта шахуу ажал хэнэ, зариманиинь hургуулида hурана. Буряад орондо нүүжэ ерэhэндээ шаналнагүйбди. Яhала дадажа, тааража байнабди, — гэжэ Анфисия Точилина хөөрэнэ.

Нэгэдэхи hаалиин фермые даагша Цыбик Нимаевич Мункуев иигэжэ хэлэнэ:

—Ехэл хүдэлмэришэ, урагшаа hанаатай, сугтаа хүдэлдэг хүнүүдээрээ багтажашье ядахагүй зон. Ажалша бэрхэ малшадтай болонхойбди.

Фермын улаан булан соо орожо, hаалишадай социалис мүрысөөнэй үнгэрhэн арба hарын дүн харахада, Точилинтан нилээд урдуур ябана. Байгша оной үнгэрhэн үе соо Анфисия Фоминична үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2000 гаран килограмм, Тамара басаганиинь үнеэн бүхэнhөө 1680 гаран килограмм, Людмила — 1300 килограмм hү haанхай. Үнгэрhэн жэлдэ Тамара басаганиинь hү haалгаар фермэ соогоо эрхимлэжэ гараа, Анфисия Фоминичнань хоёрдохи hуури эзэлээ бэлэй. Энэ жэлдэ Алексей Ульяна хоёрынь фермэдээ hаалишадай hэлгээд амархада, үнеэдынь haадаг юм. Алексей Точилин энэ жэлдэ Совет Армиин алба дүүргэжэ ерээд, эжы, эгэшэ, дүүнэрэйнгээ хүдэлжэ байhан фермэдэ hайн дураараа ажаллахаяа ороо. Мүн байгша ондо үшөө нэгэ хүбүүниинь — Николай Точилин мал адуулагшаар хүдэлжэ эхилээ.

— Тээмэндэ колхозойнгоо hаалишадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолжо эрхимлэгшэдыень тодоруулаабди. Эндэ эбтэй зэтэй энэ бүлын hаалишан үхибүүд эрхим амжалта туйлажа, фермэ соогоо баhал шалгаржа, нэмэлтэ түлбэридэ хүртэхэ болос, — гээд, колхозой түрүүлэгшэ Цырен-Доржо Цыдендамбаевич Галсанов магтан хөөрөөhэн.

Эб зэтэй ажалша бүлэдэ үшөө ехэ зол жаргал, ажалай томо амжалта туйлахыень үнэн зүрхэнhөө хүсэе.

Д. БАЛДАНОВ.

ЭБТЭЙ БҮЛЫН АЖАЛ ЭМХИТЭЙ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. (Зүүн гарhаа) hаалишад Точилинтан — Ульяна, Людмила, Алексей, Анфисия Фоминична, Тамара. 2. Фермын үнеэд бэлшээри дээрэ.

Авторай фото.

РЕПОРТАЖ

АЖАЛАЙ ОХИН

Улаан-Үдэhээ Шэтэ ошоhон дардам харгын хоёр талаар Буламай отделениин тариалан нэмжынэ. Энэ тариалан захагүй мэтэ, ямар нэгэ томо модоной haлаачууд шэнгеэр хадануудай хабшуу, ташалан руу шэнгэшэнэ. Олонхи полинуудынь шарлажа, хадагдаhан, тарянай баалнуудаар зүүдхэл мэтэ гоёогдонхой.

Эдэл полинуудые дамжаhaар, Булам нютагhаа хорёод модо холо оршодог Бүтүүгэй тариаланда хүрэжэ ерэгдээ. Харгымнай хотирхой, нэгэ үедэ хүбшын үндэр өөдэ тэгүүлнэ, эгсэ ташалангаарнь гараад, хадагдаhан полинуудыешье хүндэлэн ошоно. Ябаhaар ябатараа үндэр хадада тулаhан сэшмээнэй полидо хүрэшэбэбди.

— Энэмнай эгээл саада захын поли гээшэ, — гэжэ совхозой комсомолой комитедэй секретарь Д. Содномова ойлгуулба. —Эндэ манай бэрхэ комбайнернууд Цырен Аюров, Агбан Гомбожапов, Ринчин Балдоржиев гэгшэд ажаллана.

Машинамнай тариалангай захада зогсобо. Комсоргмнай энэ тэрэ саарhа, Улаан вымпелнүүдые абаад бууха зуураа, маанадай hонирхоhонине ойлгожо, иигэжэ дуугарба.

— Аюров Гомбожапов хоёр совхозой комбайнернуудай дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ түрүүшын долоон хоногой дүнгөөр эрхимлэжэ гараа. Би совхозой дирекциин, парткомой, рабочкомой болон комсомолой комитедэй суг гаргаhан тогтоолые абажа ерээб. Парткомой даабаряар эдэнэртэ Улаан вымпелнүүдые мүнөө барюулхаб.

Үдхэн тооhо бурьюулhaар гурбан комбайн тариалан дээгүүр тамарна. Полинь тэгшэ бэшэ, үгсүүр, уруудамшье haань, агрегадууд түргэнөөр дабшана. Хойноhoонь тарянай баалнууд таhалгаряагүй hубарина. Ажаглахада эдэ агрегадуудые шадабаритай бэрхэ механизаторнууд жолоодоно, тэдэнэр ажалай охиндо абташанхай гэжэ ойлгохоор.

Иигэhээр үдын эдеэн ойртобо хэбэртэй. Тогоошон Надежда Содномдагбаева хүрэжэ ерэбэ. Амтатай шүлэ, hүтэй сай асараа.

— Ажахымнай хүтэлбэрилэгшэд зүб лэ юумэ хэбэ, — гэээд Ринчин Балдоржиев ажаглаба. — Хууpайгаар юумэ эдихэдэ хоол боложо үтэдэггүй. Эдеэлхэеэ гэртээ ошохонь холо, машина намнаха, хүдэлмэриингөө хайран хоёр час алдахаш.

Тогоошоной эдеэ аягалтарань бишыхан сутлаан боложо, Д. Содномова совхозой хүтэлбэриин тогтоол уншажа, Ц. Аюров, А. Гомбожапов гэгшэдтэ Улаан вымпел барюулба.

Эдеэлэлгын hүүлээр механизаторнуудай хүдэлмэрөөр hонирхобоб.

— Эндэмнай хоёрхон лэ үдэр хадаха тарян үлөө даа, — гэжэ Цырен Аюров мэдүүлбэ. Иигэжэ тарьяа амяарлан хадалга дүүрэхэ. Тиигээд баалаа суглуулжа орохобди.

— Хүн бүхэн хэды гектар хадаад байнабта?

— Һайн мэдэнэгүйб. Хэды едыгээр яахамнайб, маанадта тарьягаа хурьяажа түргэнөөр дүүргэхэл хэрэгтэй. Юhэн үдэртэ 300-гаад гектар тарьяа хадаал хаб, — гээд, Цырен Аюров харюусаба. —Үдэртөө 19,5 гектар хадаха даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэжэ ябанабди.

— Полевой стан үгы дээрэhээ hүниндөө гэртээ харижа хонохо баатай болонобди, — гэжэ Агбан Гомбожапов гомдонгёор дуугарба. —Үглөөниинь 8 часта ерээд, hүниин 1—2 часта гэртээ бусанабди.

Эдеэлhэнэйнгээ hүүлээр тамхилhaар лэ тэдэнэр «талынгаа онгосодо» hуугаа hэн. Комбайнуудай хүсэтэ моторнууд үдэшэ орой болотор хүнхинэн дуулдаа.

Г. ХАГОЕВ.
«Шэнэ Үдэ» газетын хүдэлмэрилэгшэ.
Хориин аймаг.
Анаагай совхоз.

«СОЮЗ-12» ГЭЖЭ ЗАМБУУЛИНАЙ ОНГОСЫН ЭКИПАЖ ГАЗАРТАА БУСАБА

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

«Союз-12» гэжэ онгосын экипажай космонавтнууд нүхэд Лазарев, Макаров хүдэлмэриингөө программа дүүргээд, 1973 оной сентябриин 29-дэ Газартаа бусажа ерэбэ. «Союз-12» гэжэ замбуулинай онгосын буулгагдадаг аппарат Моcквагай сагаар 14 час 34 минутада Советскэ Союзай дэбисхэр дээрэ, Караганда хотоhoo баруун урдуур 400 километрэй газарта дорьбоогүй зөөлэхэнөөр бууба.

Ниидэлгын үедэ түсэбөөр хараалагдаhан туршалганууд хэгдэhэн, онгосо дээрэхи нарижуулагдаhан түхеэрэлгэнүүд шалгагдаhан байгаа.

Хараалагдаhан программын ёhoop, арадай ажахын ашa туhада космонавтанууд Лазарев, Макаров газарай ашагта малтамалнуудые буулгаhан байна.

Туршалгануудаа дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр Газартаа бусахын тула онгособо бэлдэжэ эхилhэн байгаа.

Газарые тойрон дабшаhан замhaа гарахынгаа урда тээ двигателиин тормозой түхеэрэлгэ хүдэлгэгдэбэ. Двигателиин хүдэлхэеэ болиходонь, онгосын таhалгануд хубааржа, буулгагдадаг аппарат доошолжо захалба.

7,5 километрэй үндэртэ парашюдай түхеэрэлгэ хүдэлгэгдэжэ, газарта дүтэлхэдэнь дорьбоогүй зөөлэхэнөөр буулгаха оньhон түхеэрэлгын ашаар буулгагдадаг аппарат хараалагдаhан газартаа буугаа.

Ниидэлгын үедэ «Союз-12» онгосын түхеэрэлгэнүүд, агрегадууд, научна аппаратура hайнаар хүдэлөө.

Газарта буугаад байха үедэнь медицинскэ шэнжэлэлгын хэгдэхэдэ, нүхэд Лазаревай, Макаровай бэе гэмгүй hайн.

Ниидэлгын үедэ абтаhан баримтанууд шэнжэлэгдэжэ байна.

НИИДЭЛГЫН ПРОГРАММА амжалтатайгаар дүүргэгдээ

Одон hүлдэтэ хотодо „Союз-12" онгосын экипажые угтаба

Одон hүлдэтэ хото hайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Улаан тугууд, «Совет баатар арад мандаха болтогой!», «Партида алдар соло!» гэhэн юрөөлэй үгэнүүдтэй транспарантнууд үйлсэ гудамжануудые шэмэглэнэ. «Союз-12» онгосын алдарта экипажые — космонавтнууд Василий Лазарев болон Олег Макаровые Одон hүлдэтэ хотынхид сентябриин 30-да угтаба. Онгосын түхеэрэлгэнүүдые туршаха, арадай ажахыда шухала удха шанартай научна хэдэ хэдэн шэнжэлгэнүүдые хэхэ талаар онгосын командир бортинженер ехэ хүдэлмэри бэелүүлээ.

Гүрэнэй комиссиин гэшүүд, ракетно-замбуулинай техникэ байгуулгада ехэ туhа нэмэри хэhэн эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, Космонавтануудые бэлдэдэг Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ түбэй хүтэлбэрилэгшэд, партийна ба совет эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, космонавтнуудай түрэлхид ба тала танилнууд, журналистнууд замбуулинай дайда шэнжэлэгшэдые угтахаяа Москва шадарай аэродромдо ерэhэн байна.

«Союз-12» онгосын космонавтнуудые hуулгаhан самолет бууба. Василий Лазаревай, Олег Макаровай гаража ерэхэдэнь, сугларагшад тэдэниие хани халуунаар, альга ташалгаар угтаа.

Экипажай командир подполковник В. Г. Лазарев гүрэнэй комиссиин түрүүлэгшэдэ элидхэнэ:

— «Союз-12» гэжэ замбуулинай онгосын ниидэлгэ дүүрээ.

Ниидэлгээ амжалтатайгаар дүүргэhээрнь гүрэнэй комиссиин түрүүлэгшэ онгосын экипажые халуунаар амаршалба.

Космонавтнууд түрэлхидтэйгөө, хани нүхэдтэеэ халуунаар уулзаба.

Замбуулинай дайда шэнжэлэгшэдые hуулгаhан автомашинанууд Одон hүлдэтэ хото тээшэ шэглэн ошоно.

Эндэ ерэхэдээ, Василий Лазарев, Олег Макаров, Юрий Гагаринай хүшөөдэ ошожо, баглаа сэсэгүүдые табиба.

«Союз-12» онгосын экипажай ниидэлгын амжалтатайгаар дүүрэлгэдэ зорюулагдаhан уулзалга эндэ болобо. Замбуулинай дайда шэнжэлхэ талаар Советскэ Союзай программа дүүргэлгэдэ Василий Лазарев, Олег Макаров ээлжээтэ алхам хэбэ гэжэ Космонавтануудые бэлдэдэг түбэй хүтэлбэрилэгшэ авиациин генерал майор Г. Т. Береговой тэмдэглээ. Богонихон саг соо ниидэлгэ хэхэ үедөө космонавтнууд үндэр мэргэжэл шадабаритай байhанаа харуулан, даабаряа амжалтатайгаар бэелүүлээ гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Ниидэлгынгээ даабари амжалтатайгаар дүүргэhэнтэйнь дашарамдуулан, СССР-эй летчик-космонавт авиациин генерал-майор В. А. Шаталов онгосын экипажые халуунаар амаршалаа.

Ороноймнай ниислэл хотын партиин Гагаринска райкомой нэгэдэхи секретарь Т. В. Голубцова, Космонавтнуудые бэлдэдэг түбэй эрдэмтэ хүтэлбэрилэгшэд, инженернүүд замбуулинай дайда шэнжэлэгшэдые амаршалhан байна.

Советскэ Союзай хоёр дахин Герой Владимир Комаровой нэрэмжэтэ hургуулиин пионернүүд «Союз-12» онгосын экипажай гэшүүдые амаршалаа.

* * *

Одон hүлдэтэ хотодо үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ В. Лазарев, О. Макаров журналистнуудай олон асуудалнуудта харюусаба.

А. РОМАНОВ,
ТАСС-ай тусхай корр.

МҮРЫСЭГШЭДЭЙ АЖАЛ УРАГШАТАЙ

…XXIV съездын [шиидхэбэ]ринүүдые бодото бэелүүлжэ, табан [жэлэй] түсэбые саг бол[зорто] дүүргэхын тула ай[магай] томо ажахынууд «Коммунизм», «Родина» колхозууд хоорондоо [мүрысөө] болоhoop үнинэй. [Эдэ] хоёр ажахы үбэл, али хабар, намарай … хүдэлмэриин … ябажа байхада мү… дүнгүүдые … дүн дүршэлөө … дутагдалнуудаа … зүбшэн хэлсэдэг … дурсагдагша хоёр … батлаhан хэлсээнэйн … үбhэ тэжээл бэ… мүн тарьяа ху… ябасые шалгажа, …нь зүбшэн хэлсэ…

[Рес]публика доторoo түс… хүршэ «Искра» … тарьяашадай уряае … дэмжэжэ, шэ… хуряалгаа түргэн … hайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө «Коммунизм», «Родина» колхозуудай механизатор, тарьяашад эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Һаяын мэдээгээр, мүрысэгшэдэй нэгэн — «Коммунизм» колхозой комбайнер, механизаторнууд 1100 гектарай сроohото ургамалнуудые хадажа үрдинхэй. Тиихэдэ «Родина» колхоз эдэнэрhээ холо гээгдэхэгүйе оролдон, тарьянайнтаа горитойхон хубиие хуряагаад, ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр амбаарлажа байна.

Шэнэ ургаса хуряалгаяа түргэн болзорто үнгэргэхын тула эдэ ажахынууд комбайнуудаа бүлэг бүлэгөөрнь ябуулжа, тарьяа хадалга баалнуудые суглуулжа сохилго хоёрой хоорондо хэзабhар гарганагүй. Тиихэдэ машина, техникээ ашагтайгаар хүдэлгэжэ, ажалайнгаа бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ зорилготойгоор тарьяа хуряалгадаа поточно арга үргэнөөр нэбтэрүүлэнхэй.

Тээмэндэ эдэ ажахынуудай механизаторнуудай хэhэн ажалайнь дүнгүүд согсологдожо, мүрысөөндэ эрхимлэгшэдынь тодоруулагдаба. Жэшээлбэл, «Коммунизм» колхозой комбайнернууд И. К. Ефимов, Е. С. Гусляков, Г. М. Федоров, С. С. Барабанщиков, Ф. Н. Вдовин гэгшэд хараалагдаhан даабаряа үдэр бүри үлүүлэн дүүргэдэг байhандаа хүршэ «Родина» колхозой түрүүшүүл М. В. Фурсов, М. Ф. Варфоломеев, Б. П. Кабаев, Н. Н. Черниговский болон бусадhaа гээтдээгүй.

Үнинэй комбайнер Г. М. Федоров, М. В. Фурсов гэгшэд халаан, бүридөө 30 гектарай тарьяа хадажа, ажахы соогоо эрхимлэнэ. Мүнөө эдэ хоёр колхозой тарьялан дээрэ бүхыдөө 54 комбайн хүдэлгэгдэнэ.

Тарьяа хуряалгын хажуугаар үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри эндэ мүн лэ эршэмтэйгээр ябуулагдажа байна. Һүүлэй дүнгөөр «Родина», «Коммунизм» колхозууд бүхы сабшалангаа хуряажа дүүргэхэ дүтэлөө.

Байгша оной зуун хура бороотой байжа, зарим сабшалангынь уhанда абтаад гү, али уhабхижа намагжаад, үбhэ сабшажа абахын аргагүй болошоо hэн. Тиимэhээ эдэ ажахынуудай үбhэшэд үлдэгшэ сабшалангаа түргэн болзорто хуряагаад, hайн ногоотой бэлшээри, тарьянай заха сабшажа, горитойхон үбhэ бэлэдхээ. Мүнөө «Родина» колхоз 8 мянган центнер үбhэ хуряаха түсэбөө 1300 центнерээр үлүүлээд байна. Тиихэдэ «Коммунизм» колхоз энэ хугасаа соо 10 мянга шахуу центнер үбhэ hүрилжэ, хараалагдаhан даабаряа дүүргэхэ дүтэлөө.

Гэхэтэй хамта дурсадагша хоёр колхоз нийтынгээ адууhа малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэжэ абахын тула тансашье сабшалангаа хуряагаа бэшэ, мүн горох обёостой холижо тариhан тарилгаяа хуряагаад, hайн шанартайгаар хатаажа hүрилөө юм. Тиигэжэ «Родина» колхоз бүхыдөө 3350 центнер иимэ тэжээл бэлэдхэжэ абаад байнхай. Тус ажахыда горох, обёосой ургаса хуряаха тусхай оньhожоруулагда мал агрегадуул эмхидхэгдэнхэй юм. Тиин колхозой Д. С. Федоровой, Н. А. Тимофеевэй, Г. Ф. Ефимовэй хүтэлбэрилдэг агрегадууд үдэртэ тус бүридөө 80—100 центнерэй hүринүүдые бодхоодог байгаа.

Тэрэшэлэн эдэ ажахынуудта ногооной гурил бэлэдхэхэ, сенаж дараха хүдэлмэри мүн лэ урагшатайгаар ябуулагдаа. Жэшээлбэл, «Родина» колхоз нёдондо 1500 центнер сенаж дараhан байбал, байгша ондо 4430 центнертэ хүргэhэн байна. Харин «Коммунизм» колхоз энэ хугасаа соо 6300 центнер сенаж даража, хараалагдаhан даабаряа холо үлүүлээ. Мүн ногооной гурил тараха, силос дараха ажал амжалтатайгаар үнгэржэ, шэмэтэ тэжээл горитойхоноор бэлэдхэгдэжэ абтаа.

Иигэжэ хоорондоо мүрысэдэг хоёр ажахы байгша ондо нийтынгээ адууhа малда бардам хүрэхөөр үбhэ тэжээл хуряажа, ерэхэ жэлдэ hү, мяха, ноохо болон бусад продуктнуудые бүри ехээр абажа, гүрэндэ элбэгээр худалдахын түлөө шармайн оролдожо байhыень дээрэ дурсагдаhан тоо баримтанууд элитээр гэршэлнэ гээшэ. Теэд эдэ колхозууд үбэлжэлгэдөө хэр hайнаар бэлдэжэ, шэмэрүүн хүйтэн үбэлөө, хара hалхита хабараа ямараар дабажа гарахань хаб? Одоол энэ ээлжээтэ шангa шалгалтын hүүлээр мүрысөөндэ илагшань элирүүлэгдэжэ, туйлаhан амжалта, дүй дүршэлынь тобойсо харагдаха бшуу.

Г. ДАШИЕВ,
аймагай газетын корреспондент.
Мухар-Шэбэр.

ПАРТОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

АМЖАЛТАДАА ДАШУУРААД...

«Родина» колхоздо тоосоото һунгалтын партийна суглаан болоо. Энэ суглаа най урда тээ Шаазагайн, Үбэр-Хэрээтын, Тамирай болон Ивановкын отделенинүүдтэ партийна эхин организацинуудайнь тоосоото һунгалтын суглаанууд боложо үнгэрһэн байгаа.

Үнгэрһэн гурбан жэлэй тоосоото үе соо колхознигууд СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе нэрэ түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэй хабаадалсажа гүрэнэй түсэб, абаһан уялгануудаа бэелүүлхын түлөө эрмэлзэн ажаллаа. Жэшээнь, нёдондо 160 мянган центнер орооһо абаха түсэбтэй байбал, бодото дээрээ 184 мянган центнер болгоһон юм. Гектар бүриһөө 14,6 центнер хуряаха хараатай байһан аад, харин 23 центнертэ хүргэһэн байна. Илангаяа 1-дэхи, 2-дохи, 4-дэхи тракторна бригаданууд ехэ амжалта туйлаа. Мүнөөшье жэлдэ эдэ бригаданууд баян ургаса хуряажа байнхай.

Орооһото ургамалнуудһаа гадна, хартаабха, огородой эдеэ,мүн мал ажалай продуктнуудые 1972 ондо хараалһанһаа дээгүүр абажа шадаа.

Коллектив соонь ажалай түрүүшүүл олон юм. Нэрлэбэл, Ажалай Улаан Тугай орденто механизатор К. П. Тимофеев, 2-дохи тракторна бригадые даагша С. И. Капустин, үнгэрэгшэ жэлдэ ВДНХ-да хабаадагшад М. И. Тимофеев, Г. Яковлев, коммунис ажалай ударнигууд А. А. Андреев, Я. И. Кузьмин гэгшэд болоно. Ажалай ветерануудһаа залуу механизаторнуудшье юрэ гээгдэнэгүй. Жэшээнь, тэдэнэй зэргэдэ М. И. Степанов, С. К. Афанасьев, И. И. Пашков болон бусад оролсоно.

Мал ажалай түрүүшүүл баһал олон. Жэшээнь, Ивановкын МТФ-гэй коллектив болон С. О. Полоновой, Я. В. Полоновой, А. И. Бондаревой даадаг хонишодой бригаданууд абаһан социалис уялганuудаа бэелүүлжэ шадаа.

Гэхэтэй хамта үйлэдбэри хүтэлбэрилгэдэ ехэхэн дутуу дунданuудай бии байһаниинь парткомой тоосоото элидхэл сооһоо элирнэ.

Энэ жэлэй таряа хуряалга тус колхоздо һулаар эмхидхэгдэнхэй. колхознигуудай ажалай журам һула, колхозойнь олон гэшүүд таряа хуряалгада хабаадалсанагүй. Шалтагааниинь юуниэб гэжэ харабал, зарим колхознигууд хүбшэ тайга гаража һамар сохино, олониинь хубиингаа участогта үмсэдөө ажал хэнэ.

Гадна колхознигуудай дунда социалис мүрысөөн эмхидхэгдэһэн нэрэтэй байбашье, хэнэй түрүүлжэ, хэнэй гээгдэжэ ябаһыень мэдэхын аргагүй. Отделенинүүдэй партбюро, ажахын мэргэжэлтэд социалис мүрысөөндэ анхаралаа һулаар табина.

Илангаяа Тамирай отделениин хүтэлбэри, партийна организаци ехэхэн шүүмжэлэлдэ ороо. Эндэхи колхознигуудай ажал дутуу, дундатай, һулаар эмхидхэгдэнэ. Эрхилэгшэнь партиин гэшүүн С. Ф. Агафонов. Һүүлэй 2—3 жэлэй туршада соо түл абалга эрид доошоо орохоһоо гадна, малынь олоор гарзална. Гансал энэ отделенидэ бэшэ, мүн баһа нүхэр Климовэй даажа байдаг отделенидэ иимэ дутагдалнууд ушарна. Эдэ отделенинүүдэй партбюро шухала асуудалнуудта анхаралаа мүртэй табинагүй гэжэ парткомой тоосоото элидхэл соо тэмдэглэгдээ. Олон отаранууд дүй дүршэлтэй хонишодоор хүсэд бүридүүлэгдээгүй, малай үбэлэй байранууд заһагдаагүй байһан тула, ерэхэ жэлэй малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэхэнь бэрхэтэй болоһон үетэй.

Мүнөө жэл колхоз һү һаалтаяа бага болгожорхёо. Ушарынь гэбэл, урда жэлнүүдтэ үнеэд үдэртөө гурба дахин һаалгадаг аад, мүнөө тэрэ гуримаа болюулаанхай. Эдэ дутуу дунданууд мүн лэ коммунистнуудай хэлэһэн үгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

— Хүдөө ажахын продуктнуудые абалга мүнөө жэлдэ ямар шалтагаанһаа бага болооб гэжэ гэбэл, һүүлэй үедэ зарим колхознигуудай ажалай журам һуладаа. Энээн тушаа колхозой парткомой, правлениин зүгһөө ямаршье хэмжээн абтадаггүй. Илангаяа мал ажалда дүй дүршэлтэй колхознигуудые табинагүй бди. Олон томошье, жэжэшье мал туранхай. Һү зөөлгые муугаар эмхидхэһэнһээ боложо, заримдаа һүеэ ехээр гутаана, гашалганабди. — гэжэ колхозой арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ И. Г. Андреев өөрынгөө хэлэһэн үгэ соо элирхэйлээ.

— Залуу мэргэжэлтэдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ёһоор ябуулагданагүй. Энээнһээ уламжалан, олонхи залуушуул нэгэ хүдэлмэридөө үни удаан тогтодоггүй. Энээн тушаа колхозой правлени ямаршье тобшолол хэнэгүй гээшэ, — гэжэ шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ И. Б. Кривогорницын тэмдэглээ.

Ахалагша хонишон коммунист С. О. Полонов үгэ хэлэхэдээ, партийна ба ажалай журам ехэ һула болошоо, энээнһээл боложо, таряа хуряалга болон үйлэдбэриин бусад хүдэлмэринүүд хэмгүй унжагайрна, үрилтэ хоролтодо ороно гэбэ.

Эдэ мэтын ехэхэн дутуу дунданuудай тоосоото һунгалтын партийна суглаан дээрэ элирэн гараханьгайхалтай бэшэ.

Партийна хамтын суглаан КПСС-эй Устав соо заагдаһан болзор соогоо үнгэргэгдэхээ болишонхой. Энэ 1973 ондо оройдоол гурбан суглаан болоһон байна. Олон коммунистнууд партийна даабаридаа тон харюусалгагүйгөөр хандана, тиигэжэ тэрэнээ огто дүүргэхэгүй ябадал ушарна. Зариманиинь оройдоошье даабаригүй байха юм. Энэ талаар колхозой партком ямаршье хиналта хэнэгүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ коммунистнуудайшье дунда партийна болон үйлэдбэриин журам эбдэдэг хүнүүд бии болонхой. Хэдэн коммунистнууд тоосоото һунгалтын партийна суглаандаа һогтуугаар ерэһэн байгаа. Журам эбдэгшэд тушаа ямаршье хэмжээн абтанагүй.

Иимэ юрэ бусын ушарнуудһаа уламжалан гү, али түрүүшын жэлнүүдэй амжалтануудһаа зарим нэгэ коммунистнуудай тархи эрьеһэн шалтагһаа болоо, «Родина» колхоз табан жэлэй шиидхэхы удха шанартай жэлдэ нёдоидонойхиһоо нилээд доогуур үрэ дүн туйлаа гэжэ тобшолол хэмээр.

Шэнээр һунгагдаһан колхозой партком тоосоото һунгалтын суглаан дээрэ коммунистнуудай хэһэн шүүмжэлхы ажаглалтануудһаа, тэдэнэй оруулһан дурадхалнуудһаа бодото тобшолол хэжэ, урданайнгаа алдар сууе арьбадхаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Ц. ЮНДУНОВ,
манай корр.
Хяагтын аймаг.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй үнэ сэнгэй комитедтэ, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствэдэ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй даалгабаряар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй үнэ сэнтэй комитет, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство худалдаа наймаанай гүрэнэй үнэ сэнгүүдые 1973 оной октябриин 1-һээ доошолуулба гэбэл:

«Болонь» түхэлэй бүдөөр оёгдоһон плащнууд, хүүртигүүд — дунда зэргээр 30 процентээр;

нэхэмэл капрон полотноор оёгдоһон эрэшүүлэй самсанууд, эхэнэрнүүдэй блузканууд — дунда зэргээр 15 процентээр;

ацетат торгоор нэхэгдэһэн эхэнэрнүүдэй ба басагадай дотор хубсаһан — дунда зэргээр 12 процентээр;

синтетическэ бүдүүн утаһаар нэхэгдэһэн гадар хубсаһан — дунда зэргээр 20 процентээр;

зарим түхэлэй гуурһанай ба шарикова авторучканууд — дунда зэргээр 16 процентээр.

Тиихэдэ штапельна бүдөөр оёгдоһон хүүгэдэй хубсаһанай үнэ сэн пумаажан бүдөөр оёгдоһон хубсаһа хунарай сэн хүрэтэр мүн лэ доошолуулагдаа.

(ТАСС).

Барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын барилгын 1-дэхи участогта Анатолий Яковлевич Самойленкын даадаг коммунис ажалай бригада ажалладаг. Бригадада 8 хүн хүдэлнэ. Жэл бүри социалис мүрысөөндэ шалгаржа, тэдэнэр түрүү һуури эзэлдэг суутай юм. Тус бригадын хабсаргагшад мүнөө ЛВРЭ-гэй механическа цехые барилгада хүдэлжэ байна. Бригадын гэшүүн, 4-дэхи разрядай электрогагнууршан, коммунис ажалай ударник Александр Васильевич Кокорин оролдосотой ажалаараа коллектив соогоо шалгарна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. В. Кокорин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ШЭНЭ ҺОНИН

МОДО БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ—БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙ ТЕХНИКЭ

Модые ута зандань томо багсаар шэрэжэ, хэрэглэгшэдтэнь хүргэхэ шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ үедэ зарим тэды бэрхэшээл дайралдагша бэлэй. Жэшээлхэдэ, Байгалай модоной баазада багсалагдаһан модо хадагалха биржын хүдэлмэри оньһожоруулагдаагүй байгаа. Хэрэгтэй механизмын үгы дээрэһээ саг зуурын схемэ эохёогдожо, автопоезднуудһаа модон тракторай хүсөөр буулгагдажа араата погрузчигаар автотранспортда ашагдажа, тайраха, хюрөөдэхэ газартаа хүргэгдэдэг байгаа.

Ажал иигэжэ эмхидхэхэдэ, үйлэдбэриин ехэ талмай хэрэгтэй болодог, зарим модон хухардаг, тиимэһээ хаядаһан гарадаг, мүн ажалай бүтээсэ бага һэн.

Нэгэ доро 30 тонно ашаа үргэхэ шадалтай консольно-козловой кранууд абтажа, баазада энэ жэлдэ тодхогдобо. Энээнэй ашаар шухала техническэ асуудал зүбөөр шиидхэгдээ. Крануудай һолжорон ябаха 1300 метр утатай тусхай харгы баригдаа. Кранууд модые ута зандань томо багсаарнь 12 метр хүрэтэр үндэртэ эмхитэй гуримтайгаар ябталан сомоно. Тиигэжэ нэгэ кранай ашаар 300 мянган кубометр модон ябталан сомогдодог болоо.

Баазада мүнөө хоёр кран хэрэглэгдэжэ байна. Гурбадахинь хабсаргагдажа, дүүргүүтэй болонхой. Бүтээсэ ехэтэй шэнэ крануудые хүсэдөөр ашаглан хүдэлгэхэдөө, бааза 1974 оной модо урадхуулгын үедэ 900 мянган кубометр модо ябталан соможо, жэлэй туршада һаадгүй һайнаар ажаллаха, түсэбөө дүүргэхэ арга боломжотой байха юм.

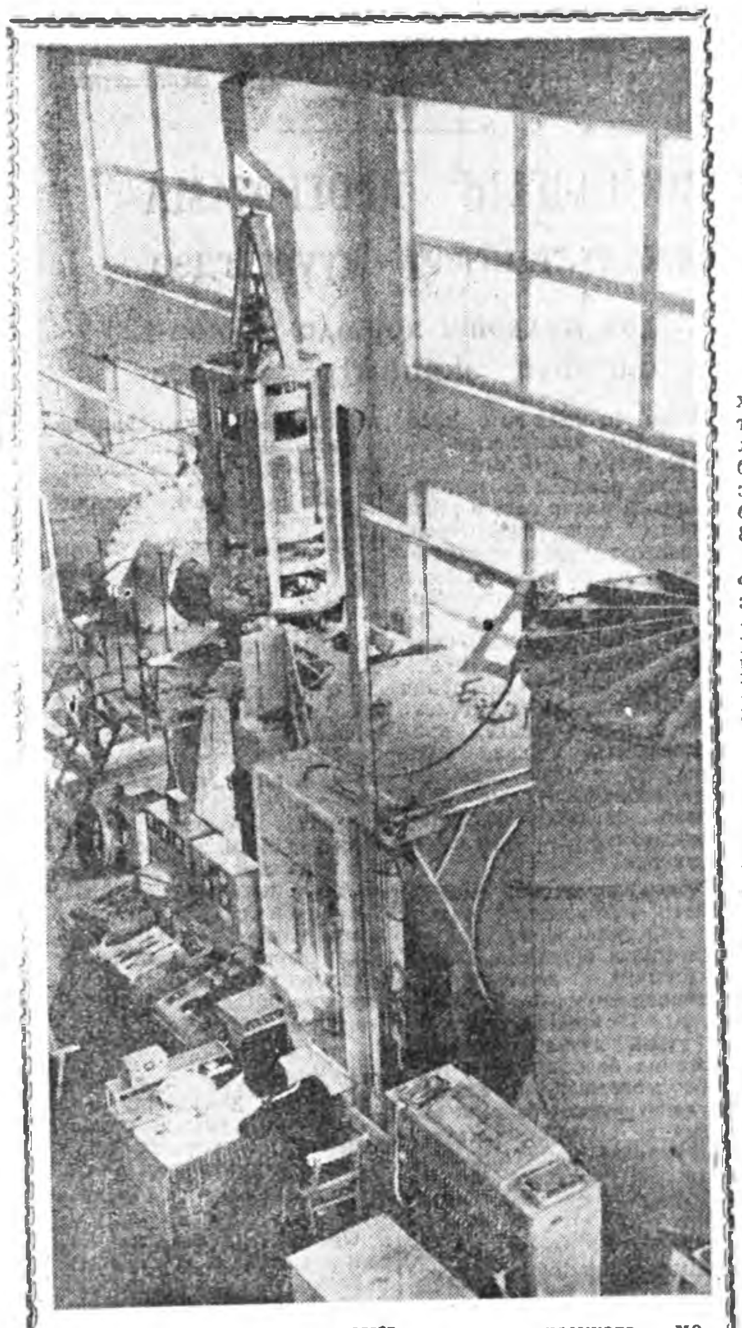
* * *

Республикымнай модоной баазануудта шэнэ техникэ — электрогидравлическа грейфер туршагдажа үзэгдөө. 28 тонныи ашаа үргэхэ шадалтай грейфер үйлэдбэриин туршалга гараад, гүрэнэй комиссяар шалгагдажа, саашадаа олоор бүтээгдэхэ болобо.

Иимэ грейфернүүд тонныи ашаа үргэдэг кранuудтай хамта хүдэлгэгдэхэ юм. Тэрэ 30 тонно кубометр модо ашаһан автомашинануудые үргэн табиха, үргэн бусад машинануудые гаха, томо багса болон модоной хэмжээнтэй холбогдоһон модые үйлэдбэриин талмайда, мүн автомат шахуу линидэ хүргэжэ байха шадалтай.

Модоной баазануудай ашаа тээлгын, ашаа буулгын бүхы ажал оньһожоруулха арга олгохо энэ агрегат ажалай бүтээсые 3 дахин дээшэлүүлхэ юм.

Е. ЗАТРАВКИН,
«Забайкаллес» комбинадай техническэ таһагай начальник.

Ленинградай КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ металлическа заводой лаборатори соо шэнэ электростанцын модель шалгалта гаража байна. Тус станци турбина болоод, мүн бүлүүр станци болоодшье хүдэлжэ байха юм. Энэ шэнэ машинын хүсэн 200 мянган киловатт часта хүрэхэ байна. Тэрэ Москвагай областьдо баригдаха Загорско электростанцида табигдаха юм. Тус станцын хүдэлмэридэ уһанай хоёр хранилищи хэрэглэгдэхэ. Тэдэнэй нэгэниинь үндэр газарта, нүгөөдэнь набтар газарта байха юм. Үдэртөө, электрын элшэ хүсэнэй ехээр хэрэглэгдэхэ үедэ, дээдэ хранилищиин уһан турбина хүдэлгэжэ электрын элшэ гаргаха. Харин һүниидөө ондоо станцинуудай хүсөөр хүдэлгэгдэһэн турбина доодо хранилищиһаа уһаяа дээшэнь бүлэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ машинын модель шалгалтын үедэ.

АПН-эй фото.

ХОНИДЫЕ ҮРЭЖҮҮЛГЭ— ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ШЭНЭ ГУРИМААР

Байгша ондо манай колхозой хонишод түл абалгаар тиимэшье һайн үрэ дүн туйлажа шадаагүй. Ажахы дотор бүхыдөө абтаһан хурьгадые зуун эхэ хонин бүридэ хубаажа үзэхэдэ, зуунай — 82 хурьган хүртэнэ.

Бүхы 18 отарануудай оройдоол гурбаниинь лэ зуун эхэ хонин бүриһөө 90 — 94 хурьга түлжүүлээ. Бэрхэ хонишод Иннокентий Новокрещенных, Лубсан Юмов, Самбу Санжалов гэгшэд иимэ үрэ дүн туйлаа.

Колхозой хонишод, мэргэжэлтэд эгээл мүнөө искусственна үрэжүүлгын хүдэлмэрие һайнаар эмхидхэжэ, бүхы хонидоо хаһа сагтань ороондо оруулжа шадаа һаа, нэгэниинишье һубайрхагүй, хурьгад олон абтаха, нооһон ехээр хайшалагдаха гэжэ һайн мэдэнэ ха юм. Тиимэһээл энэ хүдэлмэридэ гол анхаралаа хандуулна.

Энээнтэй дашарамдуулан колхозой эгээл үнинэй түрүү хонишодой нэгэн Самбу Санжиевич Санжаловай дүй дүршэл тухай тобшохоноор хэлэлтэй.

Энэ хонишон нэн түрүүн эхэ хонидойнгоо нооһо хайшалуулжа, хурьгадһаань илгагдаһанай һүүлдэ тэдэндэ хүсэ шадал һайса абхуулха, таргалуулха гэжэ оролдодог. Зундаа үглөөнэй дүрбэн часта тэрэнэй отарада ерэхэдэш хонидоо бэлшээридэнь үни гаргажархиһан байдаг. Үдэшэ баһал бүри харанхы болотор тэдэнээ бэлшээдэг юм. Тиигээд хонидые үрэжүүлхэһээ холо үрэ пункэтэе ябсаб гэмэ зогид болгоод, ототой болоһон хонидые хусануудай бэдэрхэ, ототой болоошодыень илгаха, тэдэниие үдэшэнь дахин үрэжүүлхээр амяарнь гарһаха хаалта, таһалгануудые олоор бэлдэдэг байна.

Эдэнэр үглөөтүүр эртэ хонидоо үсөөншэгөөр багашаг таһалга руу оруулна. Тэрэнэйнь хоёр тээхи таһалганууд соо бэдэрдэг хусанууд байдаг. Хусануудые тэдэ илгаһан хонид соогоо оруулжа бэдэрүүлээд, ототой болоһыень илгажа, амяараа хорёодо оруулна, бэшыень бэлшээридэ гаргана. Тиигэжэ бүхы хонидоо энэ таһалга соогуур гаргажа, хусануудта бэдэрүүлдэг. Урда үдэрынь үрэжүүлһэншье хонидые шалгахын тула энээн соогуур гаргадаг юм.

Мүнөө Самбу Санжалов өөрынгөө отарын 500 гаран эхэ хонидой 400 һайса гараниинь 15 хоног соо искусственна аргаар үрэжүүлээ. һаянай үлдэгшэ хонидоо талха таряагаар тордожо, түргэн ототой болгохо, үрэжүүлгэеэ дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Тэрэнһээ гадна, Самбу Санжиевичай басаган Валентина Санжалова хүдөө ажахын институт дүүргэжэ ерээд, отделенидээ зоотехнигээр хүдэлхэ зууран, хоёр отарын хонидые искусственна аргаар үрэжүүлнэ.

Хонин ажалай хоёрдохи бригадада искусственна үрэжүүлгэ муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй. Техник-үрэжүүлэгшэ Виктор Сизых ажалаа илангаяа һайнаар эмхидхэнэ.

Энэ жэлдэ Бэшүүрэй гүрэнэй племстанциһаа хусанууд асарагдажа, колхоз дээрэмнай хусын үрэ абаха филиал бии болгогдоо. Тэрэниие зоотехник нүхэр Татарников хүтэлбэрилдэг. Тиигэжэ хонидой үрэжүүлгые шэнэ гуримаар эмхидхээбди. Энээнэй ашаар хусын шэнэхэн үрэ хэрэгтэй газартаа түргэн абаашагдажа, искусственна үрэжүүлгэшье урагшатай ябана. Сентябриин 18-най мэдээгээр бүхыдөө үрэжүүлэгдэхэ ёһотой 8,5 мянган эхэ хонидой 6300-ниинь үрэжүүлэгдээд байна.

А. МАКОВЕЕВА,
Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой главна зоотехник.

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИИЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ЭКОНОМИЧЕСКА ГОЛ ЗОРИЛГО

Республикымнай промышленность ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар табан жэлэй түрүүшын хахадай туршада ямар үрэ дүн туйлааб?

В. И. Ленин шэнэ общество байгуулгын гол арга нүхэсэл хадаа ажалай бүтээсые бүхы аргаар дээшэлүүлгэ болоно гэжэ тодорхойлһон юм. «Ажалай бүтээсэ гээшэ ниитын шэнэ байгуулалтын илахын тула, һүүлэй һүүлдэ, эгээл шухала, эгээл гол зүйл болоно» гэһэн В. И. Ленинэй заабарие коммунис парти, совет правительство ходо хүтэлбэри болгоно.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэнгүйгөөр коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулагдахагүй.

Юһэдэхи табан жэлэй туршада, мүн ерээдүйн сагта ороноймнай экономическа хүгжэлтын гол хараа шэглэл хадаа ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ бүхы талаһаань дээшэлүүлгэ болоно. Энэ хараа шэглэлые баримталха, бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ ажалай бүтээсэ онсо удха шанартай юм. 1971—1975 онуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар промышленна продукциин бүхы ургалтын 87—90 процентые, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин 95 процентые, түмэр замай ашаанай эрьесын ургалтын 100 процентые абаха гэжэ хараалагдана.

Арадай ажахын мүнөө үеын хүгжэлтэ өөрын илгаатай. Энэнь ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ эрид түргэдхэхэ эрилтэ болоно. Ушар юуб гэхэдэ, хүдэлмэришэдэй тоо олошоруулха арга боломжомнай бага. Ажал хэжэ шадаха хүнүүд бултадаа шахуу ниитын үйлэдбэридэ хабаадана. Жэшээлхэдэ, манай республикын ажал хэжэ шадаха хүнүүдэй 93 процентһээ үлүүнь ажаллана, һуралсана. Тиимэһээ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ ниитын үйлэдбэри хүгжөөхэ зорилго табигданхай.

Республикымнай промышленность ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар горитой амжалта туйлаа. Үнгэрһэн табан жэлэй үедэ (1966—1970 онууд) ажалай бүтээсэ 40 процентээр дээшэлһэн байна. Тэрэнэй дунда зэргын ургалта жэл бүхэндэ 7,85 процентдэ хүрөө. Харин 1960—1965 онуудта энэнь 5,4 процент, оронoй дунда зэргын жэл бүхэнэй ургалтаһаа һураггүй ехэ байгаа. Хэрбээ Буряадай республикын промышленность ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар бүхы продукциин ургалтын 81 процентые абаһан байбал, орон доторнай энэнь 73 процентдэ хүргэгдөө.

Энэ табан жэлэй эхинһээ хойшо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын ургалта ямар бэ гэжэ хараад үзэе.

Үнгэрһэн үедэ республикымнай промышленность ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгые бүхы дээрэнь түргэдхэжэ шадаа. 1971 ондо ажалай бүтээсэ 11 процентээр, 1972 ондо—9 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Барилгын материалнуудай промышленность, союзна ба республикын мэдэлэй предприятинууд һайн үрэ дүн туйлаһан байна. Томо предприятинууд — «Электромашина», «Теплоприбор», Тимлюйн асбоцементын зүйлнүүдэй завод, нооһо сэбэрлэн угаадаг фабрика, мүн Доодо-Ангарын загаһанай завод, Сэлэн-Дүүмын заһабариин механическа завод болон бусад хэдэн предприятинууд 1972 ондо 1971 онойхитой сасуулхада ажалай бүтээсые 10 процентһээ ехээр дээшэлүүлээ.

Табан жэлэй үнгэрһэн хугасаада туйлаһан амжалта тэмдэглэхэ зуураа, бүхы дээрээ һайн дүн туйлагдаа, энэ талаар бүхы арга боломжонууд хэрэглэгдээ гэхын аргагүй. Зарим һалбари, предприятинууд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгые түргэдхэхэ хэрэгтэ бүхы арга боломжоёо элсүүлжэ шадаагүй. Жэшээлхэдэ, нютагай промышленность нёдондо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабари дүүргээгүй.

Бүхы дээрээ республикымнай 51 предприяти ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабари дүүргээгүй байха юм. Тэдэнэр 7.107 мянган түхэригэй продукци дутуу үгөө. Нэрлэбэл, Зэдын комбинат, Хяагтын плавико-шпадай рудник, Онохойн модоной комбинат, ликёро-архиин завод, Галуута-Нуурай оёдолой фабрика, шэлэй завод, хэдэн леспромхоз ажалай бүтээсые түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээндэ хүргөөгүй байна.

Тиихэтэй хамта зарим предприятинууд ажалай бүтээсые салин хүлһэнэй дундада зэргын ургалтаһаа булюу түргэнөөр дээшэлүүлхэ гэһэн экономическа гол ёһо сахижа шадаагүй. 1972 ондо зарим предприятинуудта салин хүлһэнэй дунда зэргын ургалта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэһээ ехэ болоһон байна. Бүхы дээрээ республикымнай промышленностиин ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын болон салин хүлһэнэй ургалтын хоорондохи тэнсүүри сахиһан байбалынь, Галуута-Нуурай шахтоуправленидэ, Хяагтын плавико-шпадай руднигта, Онохойн модоной комбинадта, Буряадай мебелиин, модо болбосоруулгын комбинадта, шэлэй заводто, барилгын материалнуудай Татауровска комбинадта салин хүлһэнэй ургалта ехэ байба. Энэ ушар түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гуримай гол ёһонууд болон зорилгонуудтай огто таарахагүй юм. Харин иимэ байдал шэнжэлээд байхада юун элирнэб гэхэдэ, эдэ предприятинууд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа дүүргэхэ бүхы арга боломжотой, нөөсэнүүдтэй байгаа, харин тэдэнээ хэрэглээгүй. Ондоо ямаршье шалтагаан үгы.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гол арга нүхэсэлнүүд бүхы предприятинуудта адли юм. Эдэнь юуб гэхэдэ, техническэ дэбжэлтэ, ажалай эмхидхэл, үйлэдбэрие эмхидхэлгэ, хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлгэ болоно.

Техническэ дэбжэлтэ хадаа ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын гол шухала арга нүхэсэл гэжэ тоологдоно. Ажалай шэнэ онол арга, зэр зэмсэг, нарижуулагдамал технологи хэрэглэгдэжэ эхилээ, саашадаа бүри үргэнөөр хэрэглэгдэхэ юм. Табан жэлэй туршада ашаглалгада оруулагдаһан үйлэдбэриин шэнэ фонднуудай хуби 1975 ондо 46 процент хүрэхөөр багсаагдана. Хүдөө ажахыда энэнь 60 процент болохо.

Үргэлжэдөө оньһожоруулагдамал поточно ба автомат лининүүдые нэбтэрүүлгэ хадаа республикымнай предприятинуудта техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ арга хангаа. 1965 оной байдалтай сасуулхада 1971 ондо оньһожоруулагдамал поточно лининүүд 10 дахин олошорһон байна. Хэрбээ 1965 ондо автомат нэгэшье лини үгы һаа, мүнөө тэдэнэй тоо 27-до хүргэгдөө. Тиихэтэй хамта хүдэлжэ байгаа түхеэрэлгэ, техникэ нарижуулан һайжаруулагдана. 1972 ондо үйлэдбэриин 77 түхеэрэлтэ, металл отолдог 62 станок, мүн кузнечно-прессовэ хэдэн түхеэрэлгэ шэнэдхэн байгуулагдаа.

Мүнөө үеын техническэ дэбжэлтэ туйлалгын үедэ үйлэдбэриин ба ажалай эмхидхэлэй үүргэ горитой ехээр дээшэлнэ. Үйлэдбэрие оньһожоруулга, автомат аргаар хангалга хадаа ажалай эмхидхэл нарижуулан һайжаруулха эрилтэ табина. Имагтал иимэ байдалда ажалай бүтээсэ эрид түргэдхэхэ арга хангагдаха юм. Харин арадай ажахын олон һалбари, предприятинуудта ажалай эмхидхэл муу байһаар. Энэ ушарһаа хүдэлмэриин сагые дэмы гээхэ жэшээнүүд олон залдаа.

Зарим предприятинуудта хүдэлмэриин сагай гээгдэл 5—15 процентдэ хүрэнэ. 1972 ондо республикымнай промышленностиин хүдэлмэришэн бүхэн дунда зэргээр 233 үдэр ажаллаһан байха юм. Харин текстильнэ промышленностьда — 221 үдэр, оёдолой һалбарида — 223,5, һү-тоһоной — 218, полиграфическа промышленностьда — 213 үдэр болоо. М[...] бүтээлгын, металл бо[...] руулгын предприяти[...] хабсаргамал түмэр-бет[...] рэгсэлнүүдэй промы[...] ностьда хүдэлмэришэ[...] нэй ажаллаһан бодото [...] нүүдэй тоо мүн лэ [...] байна.

Үбшэлһэн шалтага[...] администрациин таб[...] хүдэлмэришэдэй а[...] ерээгүй үдэрнүүдэй [...] үсөөрнэгүй. Зарим хү[...] ришэдэй зайгуултажа, [...] даа гараагүй ушарһа[...] лай сагай гээлтэ ехэ [...] һаар. 1972 ондо 1,5 [...] хүн элдэб шалта[...] (гол түлэб, ажалай [...] эбдэһэнһээ). ажалһа[...] гагдаһан байна. Эдэ [...] һөө уламжалан, зари[...] приятинууд ажалай б[...] дээшэлүүлхэ, продук[...] лэдбэрилхэ түсэбөө [...] нэгүй.

Зарим ушарта ажа[...] хидхэлэй муу дээрэһ[...] рам эбдэгдэнэ, а[...] миин байха ушар да[...] на.

Хүдэлмэришэдэй [...] үдэлжэ байгаа пред[...] нуудаа һэлгэхэ [...] ажалта олон үдэр [...] лана. Энээнһээ болож[...] миллион түхэригэй [...] ци дутуу үгтэжэ. [...] ажахыда горитой [...] ушаруулагдана.

Дүй дүршэлтэй, са[...] жын кадрнуудтай [...] предприятинууд ажа[...] тээсэ дээшэлүүлхэ [...] һайн үрэ дүн туйла[...] тэмдэглэхээр. Ха[...] дээрэнь абажа [...] республикымнай [...] ленностьда кадрнуу[...] гэхэ баримта үшө[...] 1972 ондо 23 про[...] лоо. Шэлэй, хүнг[...] мышленностьда, [...] стильнэ, оёдолой, [...] лой промышленност[...] модоной предприя[...] хүдэлмэришэд олоор [...] дэнэ.

Ажалай бүтээсэ [...] лүүлгые эрид түргэ[...] һэн энэ табан жэлэ[...] мическа зорилтонуу[...] гые амжалтатайгаар [...] хэхын тула предп[...] дай ажал хүдэлм[...] тагдал усадхаха, [...] риин болон ажала[...] хэл эрид һайжару[...] ническэ дэбжэлтэ [...] хэрэгтэй. Энэ зор[...] лектив бүхэнэй [...] шадалаар, арга [...] шиидхэгдэхэ юм. [...] ленна коллектив б[...] лай бүтээсэ дэ[...] түргэдхэжэ шада[...] Имагтал арга [...] даа элирүүлэн хэр[...] хала.

Н. Б[...]
СССР-эй С[...] Буряадай [...] экономическа ш[...] таһагай [...] хүдэлм[...] экономическа [...]

№ 36

ХОНХО

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:
- Агуу эхэ поэдтэй уулзалга.
- **Шэнэ оршуулга.**
- Һурагшын туршалга.
- *Һургуулинуудһаа мэдээсэл.*

МИНИИ ПУШКИН

Гаршагыем харахадаа, ородой агуу эхэ поэдые өөрын-рынгөө болгожо бэшэбэ гү гэжэ бү һанаарайгты, эдир шуул. Иигэжэ хэлэхэ, бэшэхэ эрхэ хэндэмнайшье байха. Хүн бүхэн поэдтэй өөрынхеэрээ ушардаг. Бишье өөрынхеэрээл ушараа һэм. Анха түрүүн Пушкинай зохёолтой яажа ушарһан тухайдаа эндэ хөөрэхэ гээ һэм.

Дайнай урда жэл һэн ха. Би үшөө һургуулида ороодүй байгааб. Зүгөөр уншадаг болоһон байгаа хүм. Тэрэ үедэ ород үзэгэй үндэһөөр буряад алфавит һая абтаад байгаа. Хайшан гээд үзэгтэ ороobиши гэжэ гү?

Урдандаа хуушан монгол бэшэг хэрэглэжэ байһан буряадуудай дунда үзэг мэдэдэг, уншадаг, бэшэдэг хүнүүд тон хомор һэн гэжэ түүхэ таанар мэдэнэт. Хаанта Россида юрэнхы дээрээ хизаар бүхэндэ тиимэрхүү һааб даа. Зүгөөр хоёр дабхар дарлалта доро байһан бага яһатан бүришье тулидаг һэн. Зүб даа, үзэг бэшэгтэй хүн тоншье хомор байгаа.

Октябриин хубисхалай илаһан хойно, Буряад оронойнго автономито республикын тогтоһон хойно юрын малшадай үхибүүд һургуулида һураха аргатай болоо юм гэжэ таанар баһал мэдэнэт. Зүгөөр мунхаг байдал ...нсата сухаряа бэшэ, гэгээрэлэй нара мандуулхын тула тэмсэхэ хэрэгтэй байгаа. Тиигэжэ гэгээн бодолоороо ...класай холые харадаг байһан Ленин багшын заабаряар Коммунис партиин ударидалга доро соёлой хубисхал бэелүүлэгдээ. Соёлой хубисхалай нэгэ зорилгонь имэ байгаа: орон доторнай бултадаа үзэг бэшэгтэй болохо ёһотой.

Тиигэжэ Буряад ороной нютаг бүхэндэ ехэ наһатанай һургули нээгдэжэ, бидэнэй эсэгэнэр, наһажаал хүнүүд ном үзэжэ эхилһэн... Минии үстэнэй олонхинь бүри бэээлэйн зэргэнүүд байхадаа, эжынгээ гү, али ...ынгаа «Үзэглэл» булаалдаһаар, өөһэдөөшье мэдэнгүй үзэгтэ ороһон байха. ...наһатанай һургуулида ...хэ ном — «Үзэглэл» дуу...н уншагдаа, һонингүй болоо ...б даа. Теэд ондоо юу ...лтайб? «Буряад-Монгол Үнэн» (Мүнөөнэй «Буряад Үнэн» тиимэ нэрэтэй) газетэ уншахаш. Зүгөөр ...үзэгтэ ороһон үхибүүн газетын хэлэн хүндэшэг ...хаш даа. Шүлэгэй толи...доо һаа, дуратайгаар уншахаш.

Нэгэтэ эсэгэмни шара ха... хоёр шэрээр гадар дээ...нь хүнийе зураһан, нэгэ ...эйхэн ном асаржа үгэбэ. ...н хүн юм? Үзэглэжэ бай...д лэ уншажа эхилхэб. ...ха тумаа ульгамшаг бо...о хэбэртэйб. Тэрээнһээ ...жо, нэгэтэ тугалаа асар...хаахаяа мартаа һэн хаб: ...мнай хүхүүлшэбэ. Ай ... тэрэ үедэ гэртэхинээ ...н һүгүй үлөөхэ гээшэ ...этэйхэн ушар һэн даа...

Автор, номой нэрэ гэхэ ...зүйлые тэрэ үедэ тоо...ьегүй, хадуухашьегүй ...даа һэн бэзэ. Зүгөөр ...ном уншаһанаа хожо... даа, ехэ болоһон хойно мэдээб. Тэрэмни Английн бэлигтэ уран зохёолшо Свифт гэгшын «Гулливерэй ушаралта ябадалнууд» гэһэн ном байшоо. Хаанаһаа мэдээбши гэхэдэ, ород хэлэндэ бага зэргэ һураһан хойноо, ород хэлэнэй багшын дурадхалаар библиотекэһээ ном абажа уншадаг болоод байхадамни, тэрэ ном нэгэтэ намда тудаа. Уншажа эхилһэнһээм хойшо танил шэнги, хэзээ нэгэтэ ушарһан шэнги, уншаһан шэнги байба. Тиигээд лэ, бишыхан байхадаа, бүри һурагша болоогүй ябахадаа уншаһан номоо танижархёоб! Зүгөөр хэн буряад хэлэн дээрэ оршуулһан юм, мүнөөшье хүрэтэрөө мэдэнэгүйб.

Һүүлдэнь А. Чеховэй «Каштанкые» буряад хэлэн дээрэ уншааб. Зүгөөр Чеховэй бэшэһэн зохёол гэжэ баһал һүүлдэнь мэдээ һааб-заб даа.

Хайшан гээд Пушкинай зохёолтой ушарһанаа хөөрэхын тула иимэ ута оролто хэбэ гээшэб. Энээнгүйгөөр ойлгосогүй болошохо һэн.

Нэгэтэ манай гүүртэдэ (гүүртэшье гэжэ даа, ганса гэр) дүрбэдэхи класста һуража ябаһан Жалсанова Дулмажаб гэжэ басаган ерээ. Манайхинтай хамта мал харадаг байһан эжыдээ ерэжэ, үбэлэйнгөө амаралтые үнгэргөө. Тэндэмнай ондоо үхибүүдэй угы байһан хада. Дулмажаб намайе голонгүй, намтай наадаха баатай болоо һэн ааб даа.

— Шүлэг мэдэхэгши? — гэжэ тэрээнһээ асуухаб.

— Мэдэхэ даа, — гэжэ Дулмажаб томоотойгоор харюусаха.

— Шүлэг хэлэжэ үгыш даа, — гээд носоргоноон шэнги аһалдаад һалахаяа болёо аабзаб даа. Тиихэдэмни, Дулмажаб нэгэ иимэ шүлэг сээжээр уншаа һэн:

**Балай харанхы хаалта соо
һуунам даа,
Баряанда тэжээмэл залуу
бүргэд даа...**

Хожомынь һургуулида ороһон хойноо Дулмажабай уншажа үгэһэн шүлэгтэй дахин ушаржа, өөрөө сээжэлдээб. Энэ шүлэг «Узник» гэжэ нэрэтэй. Александр Сергеевич Пушкин гэжэ агуу эхэ ород поэт бэшэһэн юм гэжэ багша ойлгуулаа һэн бэзэ.

— Александр Сергеевич Пушкин буряад хэлэтэй байһан юм гү? — гэжэ асуугаад, багшаяа энеэлгэһэнээ мартадаггүйб.

Хэдыдэхи класста һуража ябахадаа һэм даа, али гурбадахи һэн гү, юрэдөөл, А. С. Пушкинай «Үбэлэй харгы» гэжэ шүлэгые буряад хэлэн дээрэ классаараа сээжэлдээбди. Тэрэ сээжэлдэһэнээ мүнөөшье хүрэтэр һанадагби:

**Бурьяа манан соогуур
Бугаар һара гаража,
Уйтай байһан тала руу
Уйдхар туяа адхана...**

Хүдөө нютагта үдэһэн намда энэ шүлэг тон дүтөөр һанагдаа. Бугаар шэнги шарабтар һара, үбэлэй жабараар тооһорһон манан — эдэ бүгэдые ходо харадаг, үхэр адуулдаг хашан мориндоо мордоод, хобоотоһон елүүр харгыгаар бүншүүлэдшье үзэдэг һэн бэзэб даа.

Хожомынь даа, шүлэгэй уран найруулгатай, элдэб аргануудтай танилсаад байхадаа, «Үбэлэй харгые» оршуулһан автор Пушкинай ханхинаса зэдэлһэн рифмые түрэл хэлэн дээрэ дамжуулжа шадантүй, минии толгой холбуулһан лэ буряад шүлэг болгоһон юм байгаа гэжэ ойлгогдоо бэлэй. Гэбэшье агуу поэдэй шүлэгэй гол удхые буряад аялгада оруулжа шадаһаниинь эли даа!

Ехэ болоһон хойноо, мүн багшын мэргэжэл олоод, һургуулида ород хэлэ ба литература заажа ябахадаа, А. С. Пушкинай бүхы шүлэгүүдые, зохёолнуудые, дахин-дахин уншахадаа, уран найруулгыень хэлэнэйнь баялигые гайхажа бэрадаггүй һэм. Зарим зохёолнуудыень оршуулаадшье туршааб. Тиихэдэ Ленинград хотодо оршодог һүүлшын байра болон поэдэй нэрэтэй холбоотой бусад газарнуудаар ябагдаа һэн. Теэд түрүүшымни уулзалга мартагдаагүй.

Мүнөө үеын һурагшад, таанар бишыхан ябахадаа, Пушкинай зохёолнуудые эхэ хэлэн дээрэнь уншаха аргатай болонхойт. Суута «Евгений Онегин» гэжэ романһаа Татьянын зүүдэн тухай гү, али ондоошье хэһэгые, үгышье бол, Пушкинай ямаршье зохёол сценэ дээрэһээ зүрхэ хүдэлгэмэ гоёор буряад үхибүүдэй уншахые шагнахада урматай агша. Нэгэтэ һурагшадай республиканска олимпиадада Баргажанай аймагай Баян-Голой һургуулиһаа ерэһэн Семёнова Люда гэжэ басаган Заремын монолог яһала гоёор уншаа һэн. Юрэдөөл, таанар буряад оршуулга ород хэлэн дээрэ зэдэлһэнһээ ямар байнаб гэжэ өөһэдөө сасуулха аргатай болонгит Танай хэнтнайшье «Минии Пушкин» гэжэ хэлэхэ эрхэтэй. Юуб гэхэдэ, агуу эхэ поэдэй оюун бэлиг имагтал бидэнэй бэшэ, мүн бүхы дэлхэйн уншагшадай сэдьхэл хүдэлгэхэ шэдитэй бшуу. Тэрэнэй зохёолой оршуулагдаагүй хэлэн гэжэ түби дээрэ үгы шахуу.

Мүнөөдэрэй «Хонхын» хуудаһанда А. С. Пушкинай гайхамшагта үльгэр-поэмэнүүдэй нэгэн — «Алтан тахяа тухай үльгэр» («Сказка о золотом петушке») буряад хэлэн дээрэ толилогдобо. Тэрэниие Г. Чимитов оршуулаа. Пушкинай шүлэгэй уран гоёые харуулхаяа оролдохоһоо гадна, Чимитов үльгэрые буряад маягтай зохёол болгоһон байна. Теэд ондоогоор оршуулха аргашьегүй хаш даа.

Эдир һурагшад! Таанар ород хэлэндэ бэрхэ болохот. Гадна ямар нэгэн хари хэлэ шудалхат. Хари хэлэн дээрэ Пушкинай зохёол уншаха саг тудаха аалам.

Зүгөөр анха түрүүн поэдэй зохёолтой уулзаһанаа мартахагүйт. Тэрэ уулзалгатнай ямар хэлэн дээрэ болооб, хамаагүй. Буряад гү, али ород хэлэн дээрэ уншаһан шүлэгүүдтнай наһан соотнай тантай хамта ябалсаха. Имагтал агуу эхэ поэдэй зохёолой һайхан удхые, уран найруулгые, аялга хүгжэмые хадуужал шадагты!

Ц. ДОНДОГОЙ.

АЛТАН НАМАРАЙ ҺАЙНДЭР

Мухар-Шэбэрэй аймагай Хүшуун-Үзүүрэй дунда һургуулида сентябрь соо «Алтан намар» гэжэ биологиин тусхай һара үнгэргэгдэбэ. Тэрэ һарын туршада класс бүридэ даабари үгтэһэн байгаа.

Классууд байгаали руу аяншалга хэжэ, элдэб ургамалай гербари суглуулаа. Тэрэ гербаринуудынь биологиин кабинедтэ тушаагдаа. Һуралсалай хэшээлнүүдтэ гербаринууд үзүүлэн харуулха зүйлнүүл болгоглохо юм.

Биологиин багшанар А. Н. Мосорова, Д. М. Афанасьева гэгшэд «Алтан намар» гэжэ һарые һонёор үнгэргэхын тула эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулаа. Һургуулида классһаа гадуур хүдэлмэри эмхидхэхэ талаар директорэй орлогшо Б. Ш. Цыдыпцыренова мүн лэ оролдолсоһон байна.

«Алтан намар» гэжэ һарын түгэсхэлэй хэмжээ ябуулгань — тусхай удэшэ. Тэрэ үдэшэ сентябриин 28-да болоо. «Алтан намарай» хэмжээ ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаһан 10-дахи «А» класс эрхимлэбэ.

Хонинной нооһо хайшалха үедэ, үбһэ сабшалгада эдэбхитэй һайнаар хабаадаһан олон һурагшадта «Знамя Ленина» колхозой правлени мүнгэн шан үгөө.

Олон һурагшадые хабаадуулдаг иимэрхүү хэмжээ ябуулганууд хүүгэдэй эдэбхи үүсхэлые хүгжөөдэг. Тиимэһээ манай һургуулида тематическа хэмжээ ябуулга ходо үнгэргэдэг байха юм.

Б. ЦЫРЕНОВ,
багша.

ГЭР ТУХАЙ ТААБАРИ

**«Ехэ үхэр ерэн
хабтаһатай» гээд
Ехэшүүл манда таабари
хэлэхэ
Гайхан, барин тэрэнниень
арайхан
«Гэр» гэжэ таагша
һэмди
Хонгор үхибүүн
ухаандаа шүүжэ,
Худалаар хэлэмэ гү даа
гээд,
Тооноһоо эхилжэ, хамаг
ханыень
Тооложе орохош даа
һэмээхэн.**

Гарба ДОРЖИЕВ,
Загарайн аймагай
Асагадай дунда
һургуулиин һурагша.

Һургуулида һурахада гоё даа...
А. НИМАЕВАЙ фотоэтюд.

А. С. ПУШКИН

АЛТАН ТАХЯА ТУХАЙ ҮЛЬГЭР

**Урда сагай уринда,
Уһан далайн дулаанда
Холын язгэ гүрэндэ,
Хонгор уужам орондо
Алдар суута Дадон хаан
Ажаһуугаа юм һэн ха
Залуу омог наһандаа,
Залан шэрүүн хаһандаа
Хүршэнэрөө гал дайгаар
Хүлгүүлдэг лэ хүн байгаа.
Дала наһанай ерэхэдэ,
Дайнда зүрхөө эдихэдээ,
Шэгүй тайбан һайн
һуухаа
Шэбшээ бэлэйл Дадон
хаан.
Үһөөрхэһэн хүршэнэр
Үймэн, хүсөө эршэлэн,
Аһан халдан оронод ха —
Амар байлгахаа болинод
ха
Орон дайдынь сахигшад,
Олон түмэн сэрэгшэд
Хаанааш хүрэжэ ядалдаа,
Харатан дайсан аһалдаа.
Уршагта дайсад
мэхэтэй —
Урдаһаа орохонь гэхэдэш,
Зүүн зүгһөө добтолно.
Зүһэм газартань обтоно
Ана мана тэмсэлдээд,
Арайхан гэжэ үлдөөд,
Харан гэһээш далайһаа
Хара хүсөө далайгаад,
Гал түймэр табихал даа,
Гай тодхор татахал даа.
Ууpaa хүрөөд, Дадон хаан
Уйтай бодол бодоол ха:
«Яаха хээхэ болобо бэ,
Ямар арга олохо бэ?» —
Хонон үнжэн унтанагүй,
Хоолойдонь хоол
ороногүй.
Эльбэ жадхын аргаар
Эрлиг дайсадаа һалгаад,
Амарха гэжэ одоо
Агуу хаамнай бодоо
Хурдан элшэ ябуулба,
Хубилгаанние залуулба.
Ерэ ерэһээр мэдэлшэн —
Ехын ехэ эльбэшэн
Эрэ тахяа гаргаба,
Эзэн хаанда һарбайба.
«Энэ алтан тагтаа
Эгээл үндэр ганжартаа
Абаашажа һуулгагты,
Агуу харуулда
байлгагты! —
Гэһэн абарал хубилгаан
Гэмгүй зохидоор
буулгаал. —
Оршон тойрон тайбан
һаань,
Орон түрыш гайгүй
һаань,
Алтан тагтаам һууридаа
Абяагүйгөөр һуухал даа.
Хэсүү зэбсэг далайгаад,
Хэн нэгэнэй гал дайгаар,
Наашаа гэнтэ халдаг даа,
Нангин хилыш алхаг
даа —
Алтан тагтаам тухайлхал,
Амаргүйгөөр хуугайлхал.
Түйтэ зүг руу сэб сэхэ
Түргэн дундаа эрьехэ».
Эзэн хаан тиин хүхибэ,
Эльбэшэндээ дохибо:
«Һайхан туһыш
мартахагүйб,
Һанаһан юумыш
арсахагүйб».
Аяар дээрэһээ эрэ
тахяа
Агуу хаанай хилэ сахяа
Харата аюулай болоо
һаань,
Халдан дайсанай ороо
һаань,
Эрэ тахяа сэб сэхэ
Эгээл тиишээ эрьехэ.
Хүсэтэ шангаар
хашхарха:
«Кири-ку-ку. Ха-ха-ха!
Хажуулдижа хэбтээд, ши
Хан түрөө хүтэлыши!
Хүршэнэрынь тэрэ дороо
Хүсэ ядан номгороо.
Халдан орохоо айгаа лэ —
Хамха сохюулха байгаа
лэ.
Харин тэдээндэ Дадон
хаан
Харюу үгэжэ шадаал ха.
Аяар нэгэ, хоёр жэл
Амар тайбан үнгэрбэл.
Ганжар дээрээ
тагтаахан
Гаһар номгон зандаал
һэн.
Нэгэ һүни Дадон хаан
Нэерээнһээ һэреэ һэн ха
«Түргэн бодыт энэ
сагаараа, —
Түшэмэлынь дуугараа. —
Үндэр дээдэ эзэн хаан,
Уйлэ болоол, ай,
бурхаан!» —
«Юунэйтнай шаг шууяан
бэ?
Юун болоо, яагаа бэ? —
Дадон хаан эбһээлэн,
Дары һураа бэлэй лэ.
«Ганжар дээрэхи
тагтаамнай
Гаһар шууяа татаад байн.
Агуу ниислэл хотодомнай
Аюул гээшэнь
ойртонхой», —
Түшэмэлынь Дадондоо
Түргэн харюу үгөөл даа
Шагаабаридаа Дадон
хаан
Шамдуун ябаад ошоо һэн
ха.
Тархяа зүүлжэнь
харуулаад,
Тахяа шангаар
хуугайлаал,
«Дайсад ороод,
шамдагты!
Дары моридоо унагты!» —
Түрүү хаамнай
сэрэгүүдээ
Түхеэрүүлэн, эблүүлээ.
Дайнда ехэ хүбүүгээ
Дарга болгон
эльгээгээ
Алтан тахяашье
номгорбо,
Агуу хааншье амарба.
Найма хоноол тэрэ
гэһээр
Нангин хаанай хилэ
дээр
Дайн байлдаан эхилээ гү?
Дадондо мэдээ ерээгүй —
Харин тахяа хуугайлба,
Хаан сэрэгээ суглуулба
Дайнда бага хүбүүгээ
Дарга болгон эльгээгээ
Тахяа дуугай болоодхёо.
Дохёо үгэхөө
болёодхёо.
Арбаад хоноо тэрэ гэһээр,
Агуу хаанай сэрэгһээ
Мэдээн үгы, жэгтэй лэ.
Мэгдээд, хүн зон жэгшээ
лэ.
Дахяад тахяа булэйгаар
Даляа сохин хуугайлаа
Бүхы сэрэгээ Дадон хаан
Бүриhхэжэ гулидхаад,
Зальбаржа тиин
бурхандаа
Залан өөрөө ябабал даа.
Сэрэгээ хаан хүтэлжэ,
Сэхэ зүүлжээ шэглэжэ,
Үдэр һүни хамаагүй,
Үни удаан ябаа лэ.
Дайнай болоһон мүр
сараа,
Дайсадай хараа бараа
Харгы замдань
дайралдаагүй.
Хаанаш бүри
харагдаагүй.
«Жэгтэй юм даа!» —
гэжэ хаан
Жэхын, гайхан бодоно ха.
Долоо хоноод байхадань,
Добо дээрэ гарахадань,
Холо бэшэ — бараг даа —
Хоёр хада харагдаа.
Сэрэгээрээ агуу хаан
Сэхэ гүйлгэн ошобо ха.
Тойроод хон-жэн
Сайбалзаад.
Торгон майхан байбал
даа.
Хадын хүмэг хабшалда
Хаанай сэрэг барандаа
Алуулшанхай, нэбшынхэй
Амигүйнүүд хэбтэнхэй.
Гайхал болоһон Дадон
хаан
Майхан тээшэ ошоол ха
Халаг, халаг! Аюул лэ!
Хаанай хүбүүд хоюулаа
Хуягүйнүүд, зэбсэгтэеэ
Хурса һэлмээр бэе бэеэ
Хадхаад, зэргэ үхэшэһэн
Хара шорой соо хэбтээ
һэн
Хүрин шуһаар
будуулһан
Хүхэ ногоон бутуула соо
Эзэеэ алдаһан моридойнь
Эдеэлэн ябахань
ёротойл.
Хаан һүүхиршоо:
«Хүбүүдни!
Хайран хоёр бүргэдни
Харата урьхада баригдаа
Халаг, халаг, халаг даа!
Уйлын үри энэ бэлэй.
Үхэл минии ерэбэ лэ».
Хаанай сэрэг барандаа
Хашхар хуугай табилдаа
Үргэн нугые, уулые
Үүеэн, дүүеэн
доһолуулба
Майхан гэнтэ
һэхэгдээд.
Һайхан гоохон үзэгдөө
Шарай шэгээр һүрхэйхэ!
Шамахаанай дүүхэйхэн
Үүр сайһандал
туяатабал
Үндэр хаанние угтабал.
Алтан наранай
гарахадал,
Анираа хатадаг
шубуухайдал.
Дангиные харахадаа,
Дадон дуугай болобол
даа.
Алуулһан хоёр
хүбүүдээ
Агуу хаан мартаал
тэндээ
Арюун гоохон
миһэлзээд.
Айлшандаа тиин
дохилзоод
Баггүй ехээр хүндэлжэ,
Баруун гарһаань
хүтэлжэ
Һайхан аяг харуулжа,
Майхан гэртээ оруулжа,
Ара хоймортоо һуулгаба.
Архи, хорзо уулгаба.
Зөөлэн орондоо
хэбтүүлбэ.
Зүүдэ мануулан унтуулба.
Одоо тиигээд Дадон хаан
Гоохоние һайхашаан
Эльбэдүүлэн шунажа.
Эрхэ мэдэлдэнь орожо.
Домог сууень һайрхаба,
Долоон хоног найрлаба.
Одоош юумэн элиржэ,
Дадон хаамнай тэлэржэ,
Сэбэр гоохоноо абанхай,
Сэрэг суураа
дахууланхай
Гэр тээшээ гэшхүүлбэ,
Газар тээшээ галгюулба.
Хаанай бусажа ябаһые,
Хатантай юутэй болоһые
Улад зониинь дохёолон,
Урид мэдээд орхёо лэ.
Ниислэл хотын арад зон
Нинтэ дээрээ дохилзон,
Хаалгын тэндэ үймэлдэн,
Хаанаа угтаал шуулдан.
Хатантаяа зэргэлээд,
Хаанай һууһан тэргэһээ
Халташ гээгдэн,
таһарангүй
Харайлдаа лэ баран зон.
Хаан гараа арбагашуулаа,
Хамаг зоноо амаршалаа...
Одоо эндэ гэнтэдэ
Олон зоной зэргэдэ
Сарьсннай залаатай
Сагаан торсог малгайтай
Хун шубуундал саб
сагаан
Хубилгаанаа хаан хараал.
«Аа, мэндэ, ахатан!» —
Амаршалбал хаан угтан.
Ямар юумэн хэрэгтэйб?
Яралтайгаар хэлэгты»
Эльбэшэниинь дүтэлжэ
Эхилээ һэн иигэжэ:
«Үндэр ехэ Дадон хаан,
Үгэдөө хүрэхэ болоол
хаш.
Аюулта сагта, тиихэдэ
Алтан тахяа үгэхэдэм,
Һанаһан юумыш
гамнангүй
Һарбайхаб гэһэнээ һанана
гүш?
Шамахаан хатанаа
намдаа
Шагнал болгон үгыш
даа».
Үндэр хаамнай залд гэбэ:
«Үгы, ябаш? — гээд
үгэлбэ. —
Шүдхэр шамда шүгнөө
гү?
Шимнай али зүнтэглөө
гүш?
Юу эрибэ гээшэбши —
Юрэдөө, мэдэнэ
гээшэгши?
Дуратай юумыш үгэхэб,
гээд
Дуугарһамни үнэн, теэд
Хэмһээ хэтэрһэнш дэмы
лэ —
Хэншье хэлэхэ,
дэмырээш!
Хүүхэнээр юу хэхэшниб?
Хүрөө — миниил энэшни!
Алтан, зөөри, зиндаа гү,
Али хүлэг мундаа гү,
Энэ гүрэнэйм хахадые ши
Эзэлэн абаад, эдлыши».
«Намда юуниш хэрэггүй, —
гэн
Намжарлаба эльбэшэн —
Шамахаан хатанаа
намдаа
Шагнал болгон үгыш
даа».
«Эды нэтэрүү яндан, ши
Эгтээ һула һалахалши! —
Хаан ехээр сухалдаад,
Хараал шэрээл табибал
даа —
Амиды дээрээ түргэнөөр
Арил саашаа, үбгэжөөл!
Харуулшадни, баригты,
Хайра гамгүй нампагты!»
Үбгэн хаанда гэдэргэ
Үгэ хэлээл эсэргүү.
Хаантай арсалдахамнай
Һайтай бэшэ — эли
һэмнэй:
Дадон алда һорьбсёо
Дары абаад, борбогор
Хайратайхан үбгэнэй
Халзан духа руу
буулгалай.
Үбгэн тэндээ унаба,
Үхэл тэрэниие абаба.
Эндэ гэнтэ... долгисоод,
Эзэн хото дорьбошоо.
Харин дүүхэй жэгшэжэ:
«Ха-ха! һа-һа!» — эгшэжэ,
Нүгэлһеэшье айнгүйгөөр
Нэгэл тиимээр энеэгээ.
Хэрэггүй юумэн хэйдээ
гэн,
Хэдыш Дадон мэгдээ һаа,
Хатан тээшээ хараба.
Халта миһэрээд абаба —
Хамаг олон зонсороо
Хан хотодоо ороо лэ...
Аяар дээрэ түмэрэй
Абяан гэнтэ, жэнгирээд,
Хамаг зоной үлыжэ,
Харан байтар гэлыжэ,
Эрэ тахяа ганжарһаа
Элин буугаад намжараар
Тэргэ соогоо налайһан
Мэргэн хаанай зулай дээр
Эгсэ ерээд һуушалай,
Эгээл духынь тоншолой.
Тэрэ дороол эрэ тахяа
Тэрьедэжэ арилаа.
Агуу хаан мэдээ алдаба,
Ара хойшоо алдалжа,
Тэргэ дээрэһээ унаба ха,
Тэндээ ами табиба ха.
Хатан хараа бараагаа
Харагдангүй талингаа.
Худалшье һаа, онтохон
Хурсаар хадхаад орхихол!
Залуушуулнай омог лэ —
Захяа, һургаал болог лэ.**

Гунга ЧИМИТОВ
буряадшалба.

ЭДИР ЗҮРХЭНЭЙ СОХИДОЛ

...ын аймагай Тельма... ...жэтэ колхозой түүтэ ...шэнэ байшан холоһоо харагдана. Энэмнай ...нтын дунда һургуули ...уул уужам коридор ...н-жэн. Хирэ-хирэ бо... ...нэй саанаһаа ... дуугарха, ном ...ян дуулдана. Класс соо олон һурагшад шарайе шэртэжэ, ... даа, нэгэ шэнэ юумэ мэдээсэл ойлгожо ...м ааб даа. Эртэ урда ...хэ үзэхэдөө, грек ...диссей» гэжэ эпос ...гнажа гү, али шу...гы соо галаа тойро...лиг хатар гүйсэдхэжэ ...тухай зураг дээрэ ар...һэн хүнүүдэй нюур...нэй аргагүй һур...н болгоһые хаража. ...һургаа ёһотой. ...соохи самбар дээрэ ...ууд: «Математикын ...тэшүүд, түсэбөө ба...лгеэдэр сугларгты», ...Матросовой нэрэмжэтэ дружинын совет дээрэ нимэнүүд отрядта **түрүү зэргын** гэһэн нэрэ олгогдобо. Юрий Гагаринай нэрэмжэтэ 7-дохи «Б» класс; Володя Дубининай нэрэмжэтэ 8-дахи «Б» класс; Гуля Королевагай нэрэмжэтэ 8-дахи «А» класс; 5-дахи «Б» классай «Дружба» отряд. Мүн пионерэй дружинада «Бригантина», «Романтика» гэһэн шэнэ хоёр отряд нэмэбэ.

Уданшьегүй хонхын абяан дорюунаар жэнгиржэ, забһарлалгын болоһые мэдүүлбэ. Багшанар хойно хойноһоо һубарилдан, «Учительская» гэһэн гаршагтай таһалгада ороно. Һурагшад коридор соо дүүрэшэбэ.

Жаргалантын дунда һургуулиин һурагшад һурахынгаа хажуугаар аба, эжынэрэйнгээ хэжэ байһан ажалда ехээр туһалдаг байха юм. Һургуулиин комсомолой эмхиин секретарь 9-дэхи «Б» классай һурагша Ира Дымбрылова бидэндэ һурагшадай ажал тухай тобшоор хөөрэжэ үгөө һэн. Һургуулиин комсомолшууд зунайнгаа амаралтын үедэ түрэл колхоздоо туһалжа, хонинной нооһо хайшалалсаа, үбһэ хуряалгада ябалсаа юм ха. Жэшээнь, Цырендоржиев Андрей гэжэ һурагша хүбүүн тракторай косилкада һуудаг байгаа. Олон үхибүүд гараар үбһэ сабшажа, һүрилжэ, бухал табижа, тармажа һураа.

Гадна эндэхи һурагшад түрэл тосхондоо, нютагайнгаа түрүү хүнүүдтэ дуратай байһанаа мэдүүлжэ, ехэ юумэ хэдэг байна. Түрэл колхозойнгоо түүхые элирүүлһэн элдэб планшедүүдые хээ. Жэшээнь, нютагтань Гомбоев Даба-Нима Очиржапович гэжэ хүн ажаһууһан юм байна. Пионернүүд Гомбоев тухай гоё планшет хээ. Тэрэ хүн 1942 ондо армида ошоод, уданшьегүй Сталинградай фронт эльгээгдэһэн байгаа ха. Дайнай гал дүлэн соогуур гараһыень, шэн зоригтойгоор дайлалдаһыень олон орден, медальнууд гэршэлнэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай 2-дохи шатын, Алдар солын 2-дохи, 3-дахи шатын орденуудаар, «Шэн габьяагай түлөө», «Сталинградые хамгаалһанай түлөө», «Германиие илаһанай түлөө», «Варшавые эзэлһэнэй түлөө» гэһэн медальнуудаар тэрэ шагнагдаһан, элдэб баясхаланда, мүн олон грамотада хүртэһэн юм гэжэ тэрэ планшедһээ мэдэжэ абахаар.

«Манай түрэлхид пионернууд байха үедөө» гэһэн планшедые 4-дэхи классай һурагшад хэһэн байна. Эжы, абамнай баһал бидэнэр шэнги баганууд, улаан галстук зүүһэн пионернүүд ябаһан гэжэ мэдэхэдэнь, һонин ааб даа. Гармаев Даши Гармаевич мүнөө ветеринарна хүдэлмэрилэгшэ. Тэрэ хүн гушаад жэлдэ һургуулида хүдэлөө. Багша Елизавета Цыремпиловна Бадмажапова, Очиров Цырен Гомбоевич, Арьяев Жамсаран Арьяевич эдирхэн пионернүүд ябаһан үе тухайдаа хөөрэжэ, мүнөөнэй эдиршүүлые һонирхуулдаг байха юм.

Тус һургуулида КИД (Интернациональна хани барисаанай клуб) бии. Уфа хотын 28-дахи һургуулиин Александр Матросовой нэрэмжэтэ дружинатай 8-дахи «Б» класс бэшэлсэдэг юм байна. Башкир арадай баатар Салават Юлаев тухай бэшэһэн ном холынь нүхэд эльгээгээ. Тиихэдэ буряад эдиршүүл түрэл хэлэн дээрээ гараһан номуудые альбом, открытка, буряад хубсаһатай кукланuудые холынгоо нүхэдтэ эльгээжэ байдаг.

Бидэ хэшээлнүүдтэшье ороо һэмди. Зүгөөр классһаа гадуур хэдэг хүдэлмэриинь зорюута һонирхоһон байгаабди. Жаргалантын дунда һургуулиин пионернүүдэй, комсомолшуудай хэжэ байһан бүхы юумэн тухай бишыхан мэдээсэл соо хөөрэхэнь бэрхэтэй. Зүгөөр эдиршүүлэй зүрхэн халуунаар сохилно, дэлхэй дээрэ юун болоноб гэжэ ехээр һонирхоно, тиимэ хадаа эрхим хүнүүд боложо ургаха бэзэ гэжэ найдахаар.

Л. БАДМАЕВА.

ОЛООРОО ХАБААДАЯЛ

ГТО-гой бүхэсоюзна шэнэ комплексын бии болгогдоhоор жэл хахад тухай саг үнгэрбэ. Арад зоной дунда физкультурна хүдэлөө үргэдхэхэ хэрэгтэ шэнэ комплекс hайн нүлөө үзүүлжэ байна. Урдань физкультурада хабаададаггүйшье байhан хүнүүд хаба шадалаа харуулна. «Труд» бүлгэмэй буряадай областной советэ ородог промышленна предприятинуудай коллективүүд жэл хахадай туршада ГТО-гой шэнэ комплекс тушааха талаар ямар амжалта туйлаа хаб гээд хаража үзэлтэй.

«Труд» бүлгэмэй совет мүнөө гурбан профсоюзай (модошодой, барилгашадай, энергетигүүдэй) областной советүүдые, 46 предприятиин коллективүүдые нэгэдхэнэ. Хамта дээрээ дала мянга гаран хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, албa хаагшад тоологдоно. Эдэ предприятинуудай физкультурын доодо шатын коллективүүдэй үнгэрhэн үе соо хэhэн, эмхидхэhэн хүдэлмэри согсолжо үзэхэдэ, ГТО-ой шэнэ комплекс тушаалгада хүнүүдые олоор хабаадуулха талаар горитой юумэн хэгдээ гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэлтэй. Тэдэнэй нэгэн— Хурамхаанай леспромхоз болоно. Улаан-Үдэ хотоhоо 500-гаад километр холо байдагшье hаа, тус коллективэй 451 хүдэлмэришэдэй 210 хүниинь ГТО-гой нормо тушаажа эхилээ. Мүнөө тэдэнэй 80-ниинь шэнэ комплексын бүхы нормо тушааhан байна. Леспромхозой түб—Майск тосхоной дунда hургуулиин hурагшад ГТО-гой нормо тушаалгада мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Һурагшадай 70-ниинь ГТО-гой нэгэдэхи, хоёрдохи шатын программа тушааhан байна. Модо бэлэдхэгшэд болон hурагшадай ГТО-гой шэнэ комплекс тушааха хэрэгтэнь леспромхозой главна инженер, ниитын соведэй түрүүлэгшэ С. С. Солкин эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, спортын элдэб олон хэрэгсэлнүүдые бэлдэhэн, тамаралгын бассейн, стадион, нааданай талмайнуудые саг сооhь бэлэдхэжэ үгэhэн байгаа. Энээнэй ашаар леспромхозой хүдэлмэришэдэй Майск тосхоной ажалшад ехэ, багагүй сулөөтэй сагтаа стадион, талмайнууд дээрээ эмхи гуримтайгаар ережэ, ГТО-гой шэнэ комплекс тушаадаг болоо hэн.

Мүн Загарайн аймагай Хандагатайн леспромхоздо ГТО-гой шэнэ комплекс тушаалга hайнаар эмхидхэгдэhэн. Мүнөө леспромхозой хүдэлмэришэдэй 900-ниинь шэнэ комплекс тушаажа эхилэнхэй. Тэдэнэй 180-ниинь гурбадахи, 60-ниинь дүрбэдэхи, 15 хүн табадахи шатын нормо тушаагаад байна. Һаяхан үнгэргэгдэhэн модошодой үдэр тус леспромхоздо шэнэ стадион ашаглалгада үгтэжэ, спортдо дуратай хүдэлмэришэд аргагүй баясаа бэлэй. Өөрын, hайн стадионтой болоhон Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэд бүхэсоюзна ГТО-гой шэнэ комплекс тушаалгада үшөө олон хүниие хабаадуулха бэзэ гээд hанагдана.

Хүдөөгэй предприятинуудай дундаhаа дээрэ дурсагдаhан хоёр леспромхозой хүдэлмэришэд ГТО-гой шэнэ комплекс тушаалгада иимэ эмхи гуримтайгаар хабаадалсана. Улаан-Үдын предприятинуудай дундаhаа нарин сэмбын фабрикын, «Теплоприбор» заводой, модо болбосоруулдаг, мебель хэдэг Буряадай комбинадай физкультурын коллективүүд hайн амжалтатай. Дурсагдагша предприятинуудаи нүхэд Иванова, Орлов, Яковлев гэгшэдэй ударидадаг физкультурын коллективүүдэй 1924 хүн ГТО-гой нормо тушаалгада хабаадажа эхилhэн байна. Мебельнэ комбинадай 277 хүн ГТО-гой значогуудтай hаяхан болобо.

ГТО-гой шэнэ комплекс тушааха талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа шадаhан коллективүүдэй дунда эрхим амжалта туйлагдана. Гэхэтэй хамта «СССР-ээ хамгаалхаар, ажал хэхээр бэлэнби» гэhэн бүхэсоюзна шэнэ комплекс өөhэдынгөө коллективүүд бэелүүлхэ хүдэлмэри аали нобшоор эхилhэн предприятинууд бии. Жэшээнь, Сэлэнгын индустриальна техникумэй, Кабанскын аймагай Байгалай модоной бааза, Сэлэнгын целлюлозно-картонно комбинадай болон бусад коллективүүдтэ ГТО-гой нормо тушаалга муугаар эмхидхэгдэнхэй. Мүн Улаан-Үдын предприятинуудай дунда энэ хүдэлмэри бирагүйгөөр эхилhэн байна. Жэшээ болгон прибор бүтээлгын заводые абаад үзэе. Заводой олон хүдэлмэришэдэй оройдоол 34-ниинь ГТО-гой значогуудтай болоhон.

Харин эдэнэрэй нэгэл хүниинь бүхы нормо тушаажа шадаа. Тэрэшэлэн шэлэй, «Электромашина» заводууд болон бусад предприятинуудта ГТО-гой нормо тушаалгада үсөөн хүн хабаадуулагдаhаар.

Хэрбээ соведэй хүдэлмэрие үйлэдбэриин hалбариин талаар абажа хараха болоо hаа, ой модоной, саарhанай модо болбосоруулгын промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй обкомдо гуша мянгаhаа дээшэ хүдэлмэришэд тоологдодог. Зүгөөр эдэнэрэй таба мянганhаа дээшэ хүниинь июлиин нэгэнэй байдалаар хүдэлмэришэдэй 18.6 процентнь ГТО-гой нормо тушаажа захалаа. Тиихэдэ 22 коллективэй наймандань нэгэшье хүн ГТО-гой нормо тушаагаадүй байба. Эдэ коллективүүдтэ ГТО-гой нормо тушаажа абаха ниитын комиссинууд байгуулагдаhан юм. Теэд эдэ комиссинууд физкультурын коллективүүдэй хүдэлмэри шалгажа, дутагдалыень элирүүлжэ байха ёhотой аад, юушье хэнэгүй. Тиимэhээ физкультурын коллективүүд хэзээ, хэндэ ГТО-гой нормо тушаахаяа мэдэдэггүй, тусхай графигшьегүй байhаар. Энээнэй хажуугаар физкультурын зарим коллективүүд шэнэ комплекс тушааха тусхай соносхол, мэдээсэл гаргажа, олоной анхаралда табиха ёhотой аад, энээнээшье хэдэггүй гэжэ шалгалта тодоруулаа.

«Труд» бүлгэмэй областной совет предприятинуудай физкультурын коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй. методистнуудтай, үйлэдбэриин гимнастика үнгэргэгшэдтэй хэдэн үдэрэй семинар, зүблөө үнгэргэжэ, ГТО-гой шэнэ нормо тушаажа абаха хэрэгтэнь зүбшэл, заабари хирэ хирэ болоод үгэжэ байдаг болонхой.

Дээрэ дурсагдаhан предприятинуудай физкультурын коллективүүд ойрын үдэрнүүдтэ эдэ дутуу дундануудаа усадхажа. ГТО-гой бүхэсоюзна шэнэ комплекс тушаалгада хүн зониие олоор хабаадуулхын түлөө оролдохо байна.

С. ЦЫМПИЛОВ.
«Труд» бүлгэмэй областной соведэй түрүүлэгшын орлогшо.

ОЛИМПИЙСКЭ КОНГРЕСС НЭЭГДЭЭ

ВАРНА. (ТАСС-ай тусхай корр.). Олимпийскэ X конгрессэй баярай суглаан дээрэ НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Тодор Живков амаршалгын үгэ хэлэхэдээ, конгрессые нээгдэhэн дээрэ соносхобо. Баярай суглаан Болгариин энэ хотын спортын ба соёлой ордон соо нээгдээ. Уласхоорондын олимпийскэ комитедhээ (МОК), «Национальна олимпийскэ комитедүүдhээ, уласхоорондын спортын федерацинуудhаа 600 шахуу делегат, 200 гаран хүндэтэ айлшан, Болгариин олониитын түлөөлэгшэд, дэлхэйн олон оронуудhаа 250 журналист зал соо сугларhан байгаа.

Болгариин олимпийскэ комитедэй түрүүлэгшэ Владимир Стойчев. МОК-гой президент лорд Килланин баярай суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ.

Конгресс нээлгэ Болгариин олимпийскэ комитедэй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойтой тудалдаа. Энэ баярта ойгоорнь «Болгариин Арадай Республика» гэhэн нэгэдэхи шатын орденоор тус комитедые шагнаhан байна. Сугларагшадай нэрьемэ альга ташалга доро Т. Живков комитедэй түлөөлэгшэдтэ үндэр хайра шагнал барюулба.

Конгресс сентябриин 4-дэ дүүрэхэ.

Конгрессэй дүүрэhэнэй hүүлээр МОК-гой ээлжээтэ, 74-дэхи сессиин заседани Варнада эхилхэ юм.

1980 ондо Олимпиин зунай наада эмхидхэхэ кандидат — Москва хото тухай хөөрэhэн hонирхолтой выставкэ сентябриин 30 най үдэшэ эндэ нээгдээ.

Москва урижа байhаар

ВАРНА. (ТАСС). 1980 ондо Олимпиин зунай наада эмхидхэхые Москвагай урижа байhыень СССР-эй Верховно Совет бүрин hайшаан дэмжэнэ гээд уласхоорондын олимпийскэ комитедтэ Верховно Соведэй Президиумэй эльгээhэн бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Бүхэсоюзна спорт комитедэй түрүүлэгшэ С. Павлов энэ бэшэгые МОК-гой президент лорд Килланинда барюулба.

Хилын сааннаhаа
радио • телефон • телеграф

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БА ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ПОЛИТИКА

Ташкентдэ болоhон баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ гадаадын олониитын, хариин оронуудай хэблэлэй анхарал татаhаар, hонирхол үүсхэhээр.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгые Чехословакиин олониитэ, ЧССР-эй бүхы ажалшад урма баяртайгаар угтаба. Мүнөө үеын гол шухала асуудалнуудта энээн дотор тодорхой харюу үгтэhэн, бүхы дэлхэй дээрэ түгшүүрил саашадань hуларуулха хэрэгтэ замыень зааhан байна гээд ЧССР-эй Национальна фронтын ЦК-гай Түрүүлэгшын орлогшо Т. Травничек мэдүүлээ. Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ дотор элирхэйлэгдэhэн эб найрамдалта политика бэелүүлхын түлөө Чехословакиин ажалшад эдэбхитэйгээр тэмсэнэ гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Саг үргэлжэ хубилжа байhан бодото байдалда нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ дотор эрдэм ухаанай үндэhөөр тон зүб сэгнэлтэ үгтөө гэжэ Венгриин химическэ промышленностиин «Форте» гэжэ ехэ предприятиин генеральна директор Ласло Лене ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө тэмдэглээ. Бүхы дэлхэйн арадуудай зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэжэ байhан гол шухаха асуудалнуудаар Советскэ Союзай хараа шэглэл элирхэйлгэ арадуудай хоорондоо үгэеэ ойлголсохо арга олгоно.

«Бидэ, полягууд, аяар холошье hаа, зүрхэ сэдьхэлдэмнай дүтэ Ташкент хотодо болоhон баярай суглаан дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ соносоходоо, омогорхон баярлабабди, — гэжэ ПОРП-ын үнинэй гэшүүн, ПНР-эй Сеймэй депутат «Хлопска дрога» газетын ахамад редактор Мечислав Руг-Свястек хэлэбэ. — Польско-совет эбдэршэгүй хани барисаанда, КПСС-эй ба ПОРП-ын хүсэл эрмэлзэлэй, уг зорилгын ниитэ нэгэн байлгада адли, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай үзэл сурталайнгаа талаар ниитэ нэгэн байлга шухала удха шанартай гэжэ тоолонобди».

Индиин-совет хани барисаа хүгжөөлгэдэ Совет хүтэлбэрилэгшэ үгэ соогоо ехэ анхарал хандуулаа гэжэ Индиин-совет харилсаа холбооной бүлгэмэй түрүүлэгшэ К. П. Ш. Менон сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэбэ. Энэнь шье дэмы бэшэ гэжэ бодомжолноб. Юундэб гэхэдэ, эб найрамдалай, оронуудай хоорондохи харилсаа холбооной, хани барисаанай түлөө Инди Советскэ Союз хоёр хододоо эдэбхитэйгээр тэмсэдэг гэжэ тэрэ хэлээ.

(ТАСС).

ВАШИНГТОН

Р. НИКСОНЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Советскэ Союзтай худалдаа наймаагаа үргэдхэхын тула конгресс дээрэ шухала шиидхэбэринүүд абтаха зэргэтэй гэжэ США-гай Президент Р. Никсон мэдүүлбэ. Сагаан байшангай тусхай түлөөлэгшын мэдүүлhэнэй ёhоор, Советскэ Союзтай худалдаа наймаа үргэдхэлгэ туйлай ехэ удха шанартай гээд түлөөлэгшэдэй палатын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзахадаа, президент үшөө дахин хэлэhэн байна. Энэ хуули баталан абалга худалдаа наймаанай хэлсээгээ бэелүүлхэдэнь Холбоото Штадуудта ехээр нүлөөлхэ юм гэжэ Р .Никсон мэдүүлээ гээд Сагаан байшангай түлөөлэгшэ хэлэбэ. Гадна, «бидэ социалис оронуудтай харилсаагаа hайжаруулха замаар урагшаа дабшаха ёhотойбди гэжэ президент тоолоно» гээд тэрэ тэмдэглээ.

ГАВАНА

КУБЫН НИИСЛЭЛ ХОТОДО МИТИНГ БОЛОБО

ТАСС

Олоной хабаадалгатай митинг Кубын ниислэл хотодохи Революциин талмай дээрэ болобо. Кубын ажалшадай олониитын эмхиин — Революци хамгаалха комитедүүдэй байгуулагдаhаар 13 жэлэй ойн хүндэлэлдэ, Чилиин арадтай hаналаа нэгэдэлгэдэ зорюулагдажа, энэ митинг эмхидхэгдээ.

Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын премьер министр Фидель Кастро митинг дээрэ үгэ хэлэбэ. Чилидэхи сэрэгэй урбалтые, сэрэгэй хунтын хорото муухай ябуулганuудые тэрэ эрид буруушаан, Чилиин патриодуудтай Кубын арадай hанал нэгэтэй байhые мэдүүлээ.

Сальвадор Альендиин басаган Беатрис Альенде митинг дээрэ үгэ хэлэбэ.

ХЕЛЬСИНКИ

Я. Кадарай Финляндида ерэhэн тухай коммюнике

ТАСС

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөө зарлалгые Финляндиин Президент Урхо Кекконен, Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар амаршалаад, энэ зүблөөнэй түрүүшын шата амжалтатайгаар дүүрээ гэжэ тэмдэглэбэд. Зүблөөнэй хоёрдохи, гурбадахи шатын шадаал hаа богони болзорто амжалтатайгаар дүүрэхынь тула бүхы оронууд залан сэхээр оролдохо ёhотой гэжэ эдэнэр мэдүүлhэн байна гэжэ Янош Кадарай албанай хэрэгээр Финляндида ерэhэн тухай сентябриин 29-дэ эндэ тунхаглагдаhан коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Дэлхэй дээрэхи, нэн түрүүн Европодохи шахардуу байдалай hуларуулагдажа байhыень У. Кекконен, Я. Кадар hайшааба.

Финляндиин ба Венгриин хоорондохи харилсаанай асуудалнуудаар, уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнуудаар У. Кекконенэй, Я. Кадарай хоорондо хөөрэлдөөнүүд болоо гэжэ коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ.

НЬЮ ЙОРК.

АЛУУРШАДАЙ АМЫЕНЬ ТАТАХА!
Луис Корваланай ами наhан аюулда оробо

ТАСС

Информационно агентствнүүдэй Сантьягаhаа мэдээсэhэнэй ёhоор, Чилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Луис Корвалан баригдажа, Чилиин олон патриодуудые алаhан сэрэгэй трибуналай мэдэлдэ үгтөө гэжэ Чилиин сэрэгэй хунта соносхобо.

Арадай нэгэдэлэй бүлэгтэ ородог партинуудай хүтэлбэрилэгшэдые мүрдэн бэдэрэлгын списогто урбагшад Луис Корваланиие оруулhан байгаа.

Хэрбээ Чилиин Компартиин Генеральна секретариин үнэхеерээ баригдан хаагдаа гэшэ hаань, тэрэнэй ами наhанда ехэ аюул тохёолдобо гэжэ агентствонууд тэмдэглэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Чилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Луис Корваланиие Чилиин сэрэгэйхидэй хорото муухайгаар хардаха мүрдэхэ ябадалда эсэргүү тэмсэл үргэнөөр хэхыень США-гай Коммунис партиин Национальна түрүүлэгшэ Генри Уинстон, США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь Гэс Холл олониитые уряалба.

ПАРИЖ. (ТАСС). Сэрэгэй хунтаар баригдажа хаагдаhан Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Луис Корваланай ба бусад хүнүүдэй ами наhа аршалан абархын тула Францiин бүхы ажалшад эсэргүүсэлтын хүдэлөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ёhотой гэжэ Францiин Коммунис партиин Генеральна секретарь Ж. Маршегэй «Юманите» газетэдэ тунхаглагдаhан статья дотор тэмдэглэгдэнэ.

РИМ. (ТАСС). Чилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Луис Корваланиие барижа хааhан тухай мэдээсэл дуулахадаа, Италиин Коммунис партиин Политбюро Чилиин сүлөөтэ ба бээе даахан байдалай түлөө тэмсэгшэдэй ами наhа абархын тула юумэ хэхэ уряатайгаар Италиин бүхы демократуудта, профсоюзуудта, политическэ ба ниитын хүсэнүүдтэ хандаhан байна.

НЬЮ-ЙОРК.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙ

ТАСС

Ниитэ-политическэ хэлэлдөөн ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXVIII сессиин заседани дээрэ үргэлжэлүүлэгдэhээр.

Уласхоорондын оршом соо горитой хубилалтанууд болоожо байна гээд Турциин гадаадын хэрэгүүдэй министр Х. Байюлькен хэлээ. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөөнэй түрүүшын шатын амжалтатайгаар дүүрэhые тэрэ hайшааба. Бүмбэрсэг дэлхэйн энэ райондохи шахардуу байдал hуларуулха, гүрэнүүдэй хоорондо харилсаа холбоо тогтоохо гээшэ энээнэй уг зорилго болоно.

Хүсэ хэрэглэлгые гү, али заналта хэхэ ушарые уласхоорондын харилсаанhаа ула мүргүйгөөр усадхан зайсуулха шухала» гэжэ Х. Байюлькен тэмдэглээ.

Сенегалай гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Сек заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, оронойнгоо ба Түбэй Африкын бусад гүрэнүүдэй экономическэ ахир тулюур байдал тухайда гол анхаралаа хандуулhан байна. Гурбан жэлэй турша соо ган гасуур болоhон дээрэhээнь эдэ оронуудай улад зон үлэсхэлэн хооhон байдалда ажаhууна. Тиин ООН-ой Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн гүрэнүүдэй сэрэгэй бюджедүүдые хороохо тухай ба алмагдаhан энэ мүнгэнэй зарим хубииень хүгжэжэ байгаа оронуудта туhалам жа үзүүлгэдэ хэрэглэхэ тухай асуудалые зүблэхэ зүйлдэ оруулха тухай СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын энэ сесси дээрэ оруулhан дурадхалые тэрэ халуунаар hайшааба. Хүгжэжэ байгаа оронуудай олон шухала асуудалнуудые шиидхэхэ зорилготой совет дурадхал дэмжэхыень Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн гүрэнүүдые тэрэ уряалаа.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ШУХАЛА ҮҮСХЭЛ

Советскэ Союз үнгэрэгшэ неделидэ шэнэ шухала үүсхэлтэйгээр ООН-до хандаhан байна. Энэмнай бүхы дэлхэй дээрэ ехэ hонирхол үүсхэн угтагдаа. Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүд-гүрэнүүдэй сэрэгэй бюджедүүдые 10 процентээр хороохо тухай, алмагдаhан мүнгэнэй зарим хубиие хүгжэжэ байгаа оронуудта туhаламжа болгон гаргашалха тухай асуудал Генеральна Ассамблейн мүнөөнэй сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулхые дурадхаба. Сэрэгэй эгээл ехэ гаргашануудые хэдэг гүрэнүүд тухай түбхын түрүүн хэлэгдэнэ. Ямар гүрэнүүд бэ гэбэл, Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүд — СССР, США, Франци, Великобритани, Хитад болоно. Тэрэшэлэн экономическа, сэрэгэй ехэ хүсэтэй бусад гүрэнүүдэйшье сэрэгэйнгээ бюджедүүдые хорооболынь hайн hэн.

Энэ дурадхалые бодото дээрэнь бэелүүлбэл, бултанда ашатай туhатай байха hэн. Сэрэгэйнгээ бюджедүүдые хорооhон оронууд алмаhан мүнгэнэйнгөө 90 процентые амгалан зорилгодо, арадуудайнгаа байдал улам hайжаруулха хэрэгтэ зорюулха бэлэй, Саада 10 процентнь—хүгжэжэ байгаа оронуудта, түбхын түрүүн мүнөө жэл байгаалиин хёо, сүйдтэ дайрагдажа, ехэ бэрхэшээлнүүдтэ ороhон Азиин, Африкын ба Латиин Америкын оронуудта туhа хүргэхэ хэрэгтэ зорюулагдаха байгаа.

Зарим тэды багсаамжануудай ёhоор, элдэб зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ хэрэгтэ мүнөө жэл дэлхэй дээрэ 200 гаран миллиард доллар гаргашалагдаха байха. Энэ туйлай ехэ тоо юу харуулнаб гэхэдэ, Совет оронoй дурадхалые зүбшөөн абажа бэелүүлбэл, ямар ехэ аша туhа хүргэхэ байhаниинь эли болоно.

Саг үргэлжэ зүбшэлгэ хэхэ Совет-американ комисси гурбан hарын туршада забhарлаhанай hүүлээр, энэ недели соо Женевэдэ хүдэлмэрээ hэргээбэ. Тус комисси совет-американ шухала гурбан документые: Ракетэhээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай договорой, Стратегическэ добтолхы зэбсэгүүдые хизаарлалгада хабаатай зарим хэмжээнүүд тухай саг зуурын хэлсээе, мүн ядерна дайнай үүдхэгдэхэ аюул сараха хэмжээнүүд тухай хэлсээе бэелүүлгэдэ туhа хүргэхэ зорилготой юм.

Зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрээ, хүсэд бүрин хуряахын түлөө тэмсэлшэд гээшэбди гэжэ хашхаралдадаг аад, үнэндөө зэбсэгүүдые хуряалгын талаар туйлагдажа боломоор зарим тэды арга боломжонуудые (тэдэнэй хэдыш шухалашье hаань) буруушаадаг хүнүүд шахардуу байдал hуларуулхые буруушаагшадай дунда бии байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Ташкентдэ үгэ хэлэхэдээ, уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулгын тиимэ дайсадта шанга харюу үгөө. «Шиидхээл hаа гансата шиидхэхэ, үгыл hаа—үгы» гэдэг гурим уласхоорондын политикада огто таарахагүй. Ямаршье арга боломжо хэрэглэн, урагшаал дабшахые оролдохо шухала» гэжэ хэлээ hэн.

Советскэ Союз амгалан байдалай программаяа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула сэхэ шууд, оролдосотой нэтэрүү ябуулгануудые хэжэ, энэ хараа бодолойнгоо үнэн зүб үрэ түгэс байhые дахин, дахин элирхэйлэн харуулна.

КОЛОНИАЛИЗМЫН НЭГЭ ГЭНЖЭ ТАhА СОХИГДОО

Сентябриин 23—24-дэ Гвинейн (БИСАУ-гай) сүлөөлэгдэhэн районуудай нэгэндэ Баруун Африкын энэ ороной Арадай түлөөлэгшэдэй суглаан болоо. Хуулитаар hунгагдаhан Арадай национальна суглаанай депутадууд сүлөөтэ демократическа гүрэн—Гвинейн Республика (БИСАУ) тогтоогдобо гэжэ түрүүшынгээ сесси дээрэ соносхоод, конституци баталан абаhан, правительствоя эмхидхэн бүридүүлhэн байна.

Сүлөөтэ бээе даахан байдалтай болохын түлөө Гвинейн (БИСАУ-гай) арад зоной олон жэлэй баатар габьяата тэмсэлэй үрэ энэ түүхэтэ хэмжээ ябуулгаар батадхагдаа. Тэмсэл үшөө дүүрээдүй. Патриодуудай зэбсэгтэ хүсэнүүд мүнөө ороной газар дайдын гурбанай хоёр хуби үлүүтэйе хиналта доро абанхай, тиигэбэшье БИСАУ-гай захиргаанай түбые, бусад хэдэн городуудые колонизаторнууд эзэмдэжэ байhаар. Сүлөөтэ байдалай түлөө тэмсэлшэдэй улам шангадажа байгаа сохилтонууд доро колонизаторнууд хүсэ нүлөөгөө удаа дараалан алдажа байна. Африкын патриодуудай отрядууд дайсанай бэхилhэн хэдэн центрнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ добтолон, хүсэн ба техникэдэнь ехэ гэмтэл, хохидол ушаруулаа.

Африкын баруун зүгтэ бээе даахан шэнэ гүрэнэй мүндэлэлгэ—тон шухала туйлалта. Юундэб гэхэдэ, Африка түбидэхи колониализмын үшөө нэгэ гэнжэ таhа сохигдоо бшуу.

АРГЕНТИНЭДЭХИ ХУБИЛАЛТАНУУД

Аргентинын политическэ байдалда шухала хубилалта болобо. Коммунис ба бусад зүүнэй партинуудай дэмжэдэг, сүлөөлхэ зорилготой хустисиалис фронтын ударидагша Хуан Доминго Перон сентябриин 23 да президентые hунгаха hунгалтын үеэр горитой илалта туйлаа. Перон 1946 онhоо 1955 он хүрэтэр оронойнгоо президент байhан юм. 1955 ондо сэрэгэй урбалтаар тушаалhаа буулгагдаад, 18 жэлэй туршада гадаадын оронуудаар ябаха ушартай болоhон байна.

Орон доторoo конституцида баримталдаг засаг түрэ hэргээхын түлөө, социально-экономическа хубилалтануудые хэхын түлөө олонхи зоной, түбхын түрүүндэ ажалшадай эмхидхэhэн бусад шанга тэмсэлэй үндэhөөр, Перон Аргентинэдэ бусаха аргатай болоо. Энэ тэмсэл байгша оной мартда бүгэдэ ниитын hунгалта үнгэргэхыень сэрэгэй засагаархидые баадхаа hэн. Һунгалтын үедэ перонистнуудай партиин кандидат Эктор Кампора илалта туйлажа, засаг түрые Пероной дахинаа абаха зам нээhэн юм.

Уялгануудаа hаяар гүйсэдхэжэ захалха ёhотой граждан шэнэ правительствада хүндэ хүшэр хойшолон үлөө: ороной экономикые гадаадын монополинууд зонхилhоор, тэдэ hүүлэй 15 жэлэй турша соо 6 миллиард долларой ашаг олзо эндэhээ гаргажа абаашаhан байха. Гэхэ зуура, гадаадын оронуудта түлэхэ Аргентинын үрин 7 миллиард долларой хэмжээтэй болонхой. Пероной правительствын программань—сэрэгэй засагаархидай зонхилолгын хүндэ хүшэр хойшолонгуудые усадхаха, дотоодын байдалые демократическа болгохо зорилго табина. Тусхайлан хэлэбэл, томо монополинуудые гүрэнэй мэдэлдэ оруулха, капитальна хүдэлмэридэ гэжэ гадаадаhаа оруулагдаhан мүнгэндэ хиналта тогтоохо, гадаадын оронуудтай, тэрэ тоодо социалис оронуудтай, харилсаа холбоогоо үргэдхэхөөр хараална.

Энэ программаяа бэелүүлхэ хэрэгтэнь нютагай томо баяшуул ехэ эсэргүүсэлтэ хэнэ: шэнэдхэлгын хэрэгүүдтэ hаад тойбо татаха гэжэ али болохоор оролдоно. Латиин Америкэдэхи хархис, империалис этэгээдүүдэй hүйдхэлэйнгөө ябуулгануудые улам дэбэргэжэ байhан, Чилидэ фашис мүрдэлгэ хюдалгын хэгдэжэ байhан, Уругвайн ба бусад оронуудай демократическа хүсэнүүдтэ эсэргүү хардалга мүрдэлгэнүүдэй улам шангадажа байhан эдэ үдэрнүүдтэ, аргентин арад оронoo үнэхөөр бээе даахан байдалтай болгохын түлөө, гадаадын монополинуудай эшээнүүдые усадхахын түлөө эрид шууд тэмсэнэ. Аргентинын ажалшад империализмда, ехэ баяшуулай хархис ябуулгада эсэргүү хараа бодол hунгалтын үедэ баримталаа найдуулhан шухала реформонуудые бэелүүлхээр шиидэнхэй.

И. ЛАПИЦКИЙ,
Г. СКОБЕЛЕВ,
С. КУДРЯВСКИЙ.
(ТАСС).

Дэлхэйн арад зон Чилиин арадай тэмсэлые дэмжэн, тэндэхи хархис хүсэнүүдые дураа гутан буруушаажа байhанаа мэдүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Баруун Берлинэй ажалшадай демонстраци. АДН—ТАСС-ай фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Пропагандист»— түрүү бэшэг. «Эршэ ба шанар — таряа хуряалгын уряа» — суглуулбари. ТАСС-ай hүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Харюусалгань дээшэлээ»— Р. Никитковой статья. «Торфоор баян хүрьhэндэ» — П. Петровичой статья. «Эб найрамдалта байдал, бэ идеологическа тэмсэл» — Н. Мараевай статья.

Гурбадахи хуудаhанда: «Манай түсэб юундэ дүүргэгдэнэгүйб» — Д. Тучиновай статья. Хилын саанаhаа. Уласхоорондын шэнжэлэл.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Компас» гэжэ тусхай у... даhан.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ...

Улаан-Үдэ харуулна

18.25 — Дам... программа. 18.30 — ... бүүдтэ мультфильмүүд ... руулагдаха. 19.00 — ... лепанорама. 19.20 — ... сыпи» гэhэн дам... 19.50 — КПСС-эй Бу... дай обкомой IX плен... шиидхэбэри бэелүүл... 20.10 — «Жить на з... — киноочерк. 20.30 ... уласхоорондын ш... (буряадаар) 20.50 — ... жэмтэ салон». 21.30 ... «Экран» — телевиз... суглуулбари. 22.30 ... «Эдиршүүлэй парад» — ... кын программа.

«Спортлотогой» сентябриин 3... Уфа хотодо үнгэргэгдэhэн тира... дүнгүүд иимэ: 6 (баскетбол), ... (бокс), 11 (велосипедээр у... далгын спорт), 21 (морёор урил... гын спорт), 25 (сана-трамп... 28 (стол дээрэ наададаг тенни... (ТАСС).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Телефоны: редак... 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-0... редактора — 62-62, отв. секретаря — 50.52, секре... — 66-76, отделы: партийной жизни — 60.91, сель... хозяйства — 64-36,63-86, пропаганды и агита... 56-23, промышленности и строительства — 61... ветского строительства и быта — 69-58, культ... школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67.81, ... мации — 34-05, общественная приёмная — 56... шинное бюро — 57-63, фотолабораторная — 33-61.

 □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-03651. Заказ №...